

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Posouzení možností řízení krizových situací
vyvolaných teroristickými akcemi**

Autor práce: Jiří Mrzena
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: doc. RNDr. Dana Procházková, Ph. D., DrSc
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v práci.
Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce doc. RNDr. Daně Procházkové, Ph.D., DrSc.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. PhDr. Lence Havelkové
za pomoc s formální úpravou práce.

ABSTRAKT

MRZENA, J. *Posouzení možností řízení krizových situací vyvolaných teroristickými akcemi : bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 66 s. Vedoucí bakalářské práce doc. RNDr. Dana Procházková, Ph. D., DrSc

Klíčová slova: Řízení krizových situací, Terorismus, Teroristický útok, Scénář útoku, Scénář odezvy

Práce si dává za cíl provést šetření postupů řešení krizových situací vyvolaných teroristickými útoky, jejich revizi a navržení možných řešení k odstranění nedostatků. Pro uvedení do problematiky bude čtenář nejprve seznámen s poznatky ohledně terorismu a se základy krizového řízení. Hlavní částí práce je vytvoření dvou scénářů teroristických útoků proveditelných na území České republiky. Scénáře budou vytvořeny pomocí analogie s dříve uskutečněnými teroristickými útoky. Scénáře budou podrobeny What – If analýze, na jejímž základě bude vytvořen scénář odezvy na teroristický útok.

ABSTRACT

MRZENA, J. *Judgement of Possibilities of Management of Crisis Situation Elicited by Terrorist Operation*: bachelor thesis. České Budějovice: University of European and Regional Studies, 2012. 66 p. Supervisor doc. RNDr. Dana Procházková, Ph. D., DrSc

Key words: Crisis management, Terrorism, Terrorist attack, Attack scenario, Scenario response

The work gives a survey intended to implement the procedures for settling crisis situations caused by terrorist attacks, their review and propose possible solutions to address shortcomings. For the introduction to the topic, the reader will first acquainted with knowledge about the basics of terrorism and crisis management. The main part of this work is the creation of two scenarios of terrorist attacks, feasible in the Czech Republic. Scenarios will be made by analogy with previously undertaken terrorist attacks. Scenarios will be subjected to what - if analysis on the basis of responses will be made scenario for a terrorist attack.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍLE A METODIKA	10
2 BEZPEČNOST A TERORISMUS	11
2.1 Přehled o bezpečnosti a jevech, které ji narušují	11
2.2 Terorismus jako významný fenomén současné doby.....	18
2.3 Definice terorismu.....	19
2.4 Druhy terorismu	22
2.5 Druhy teroristických útoků	24
2.6 Zásady řešení mimořádných událostí.....	30
3 DATA	33
3. 1 Útok na Polské velvyslanectví	33
3. 2 Útok na Íránské velvyslanectví	34
3.3 Útok na Tokijské metro.....	35
3.4 Cvičení Podzim 2005	36
4 METODY	38
5 SCÉNÁŘE ÚTOKŮ A ODEZEV	43
5.1 Velvyslanectví.....	43
5.1.1 Scénář útoku.....	43
5.1.2 Dopady spojené s útokem	45
5.1.3 Scénář odezvy	46

5.1.4 Hodnocení vhodnosti odezvy	47
5.2 Metro	49
5.2.1 Scénář útoku.....	49
5.2.2 Dopady spojené s útokem	51
5.2.3 Scénář odezvy	52
5.2.4 Hodnocení vhodnosti odezvy.....	54
5.3 Kritické problémy	54
5.4 Zásady řešení protiteroristických akcí	56
ZÁVĚR.....	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	60
SEZNAM ZKRATEK.....	66

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá analýzou teroristických útoků a způsobů řízení situací jimi vyvolanými. Jelikož je terorismus jednou z největších současných hrozeb demokratického světa, jde o aktuální téma, které je důležité i pro ČR, protože stát se podílí, nebo podílel na operacích v Afghánistánu a Iráku. Vojenské zpravodajství ve výroční zprávě z roku 2010 uvedlo, že poskytlo svým protějškům z partnerských zemí informace, jež výrazně přispěly k dopadení nejhledanějšího vůdce teroristů na světě, Usámu Bin Ládina.¹ Odpověď na sebe nenechala dlouho čekat a na arabských serverech došlo k výzvám k odplatě a útoků na ČR. Provedení teroristického útoku v ČR dokazuje i nedávný pokus o bombový útok na obchodní dům Ikea v Praze, který provedla kriminální skupina z Polska.²

V bezpečí ovšem nejsme ani před národním terorismem. Stále častěji dochází k útokům s rasovým podtextem. Jejich brutalita také narůstá. Napětí mezi Romy a lidmi žijících v jejich sousedství roste a s tím souvisí i možnost radikálních řešení. Různé ultra pravicové organizace disponují značně rozvinutým zázemím budovaným mnoho let. Mnohdy se v nich pohybují lidé se zkušenostmi ze služby u ozbrojených složek a ozbrojených sborů, což utváří značný potenciál k provedení úspěšného teroristického útoku, z důvodu zviditelnění, dosažení jiných cílů a popřípadě získání dalších členů a přívrženců. Provedené žhářské útoky na budovy obývané Romy³ lze označit za teroristické útoky.

Tématu terorismu je věnováno pouze omezené množství českých publikací a odborných prací. Více možností nabízí literatura zahraniční. Velká část publikací vnikla až v důsledku útoků v roce 2001, nebo dříve. Aktuální informace se lépe čerpají

¹ Ministerstvo obrany České republiky vojenské zpravodajství. *Výroční zpráva o činnosti vojenského zpravodajství*, 2010, s. 18.

² ČTK. *Ikeu pryj s komplicem vydíral manažer z Polska, který zná 4 jazyky* [online]. České noviny. cz. Poslední revize 8. 10. 2011 [cit. 2. dubna 2012] dostupný z [www: <http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/ikeu-pry-s-komplicem-vydiral-manazer-z-polska-ktery-zna-4-jazyky-/697979&id_seznam=30272>](http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/ikeu-pry-s-komplicem-vydiral-manazer-z-polska-ktery-zna-4-jazyky-/697979&id_seznam=30272).

³ ČTK. *V Aši zaútočili dva muži zápalnými lahvemi na ubytovnu* [online]. České noviny. cz. Poslední revize 26. 2. 2012 [cit. 2. dubna 2012] dostupný z [www: < http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/v-asi-zautocili-dva-muzi-zapalnymi-lahvemi-na-ubytovnu/760374&id_seznam=914>](http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/v-asi-zautocili-dva-muzi-zapalnymi-lahvemi-na-ubytovnu/760374&id_seznam=914).

ze zahraničních zdrojů. Z tohoto důvodu jsou v práci velkou měrou zastoupeny internetové zdroje získané ze zahraničních serverů. Mnoho poznatků je ovšem možné použít i ze starších zdrojů, protože se týkají historie terorismu, nebo činů provedených dříve.

Krizové řízení, které řeší odezvu na teroristické útoky, se v České republice potýká s rozsáhlými problémy. S pádem komunismu došlo k výrazným změnám u složek, zajišťujících naši bezpečnost. Jelikož bezpečnostní politika patří mezi priority vlády až od roku 2000, jsou zde patrné značné legislativní problémy, které stěžují práci bezpečnostním složkám. Stále není dořešena komunikace a kooperace mezi složkami jednotlivých rezortů. Není vytvořen systém rezerv, které by doplňovaly bezpečnostní sbory v případě rozsáhlých pohrom. Nejvýraznějším problémem je ovšem nouzová připravenost obyvatelstva. Občané nejsou nijak připravováni na možné pohromy, což zvyšuje nároky na zasahující složky bezpečnostního systému.

1 CÍLE A METODIKA

Cílem bakalářské práce je nalezení vhodných modelů řízení krizových situací vyvolaných teroristickými akcemi. Jelikož jsou teroristické útoky značně specifické, je nutné mít i specifické modely, jak se jim bránit. Modely je zapotřebí přezkoumávat, prověřovat a podle potřeby aktualizovat. K ověření vhodnosti, musí být navržené metody a způsoby podrobeny přezkoumání. Provádí se cvičení s cílem vytvořit metodiku zásahu proti teroristům. Práce zkoumá, jaké jsou v současné době proveditelné teroristické útoky. Podle událostí, k nimž došlo v minulosti, budou vytvořeny obdobné scénáře teroristických útoků na ČR. Uvedené scénáře budou poté podrobeny what-if analýze, aby byly zjištěny veškeré možné dopady na lidský systém. K útokům budou vypracovány scénáře odezev. V nich bude využito poznatků získaných pomocí předchozí what – if analýzy a dále odborných poznatků a používaných směrnic.

Metodika práce se řídí všemi zásadami kladenými na odbornou práci

- Pro zpracování práce je proveden bibliografický a kartografický průzkum a zhodnocení získaných informací.
- Definování metod použitých při vytvoření práce
- Vytvoření scénářů ze získaných dat s použitím odpovídajících vědeckých metod, vyhodnocení scénářů a interpretace výsledků
- Závěr
- Seznam použitých zdrojů

Práce dodržuje metodiku pro psaní bakalářských prací VŠERS

V práci jsou použity citace podle normy ČSN ISO 690

2 BEZPEČNOST A TERORISMUS

S pojmy bezpečnost a terorismus se v současné době setkáváme velmi často. Uvedené pojmy popisují velmi složité a komplikované jevy. Díky této komplikovanosti dochází ke vzniku různých zjednodušení. Problematiku bezpečnosti a terorismu je ovšem zapotřebí sledovat ze všech perspektiv. Následující kapitola má čtenáře uvést do této problematiky.

2.1 Přehled o bezpečnosti a jevech, které ji narušují

Bezpečnost je slovo, které v běžné mluvě používáme poměrně často. Když se ovšem zamyslíme nad významem tohoto slova, zjistíme, že definovat jej, je celkem obtížné. Pokud zadáme slovo bezpečnost vyhledávat do dnes nejpoužívanější online encyklopedie Wikipedie, zjistíme, že má spoustu odkazů na bezpečnost ve spojení s něčím. Nedefinuje ovšem pojem bezpečnost samotný. Na stránkách ministerstva vnitra je pojem Bezpečnost definován takto⁴ :“ *Stav, kdy je systém schopen odolávat známým a předvídatelným vnějším a vnitřním hrozbám, které mohou negativně působit proti jednotlivým prvkům (případně celému systému) tak, aby byla zachována struktura systému, jeho stabilita, spolehlivost a chování v souladu s cílovostí. Je to tedy míra stability systému a jeho primární a sekundární adaptace. Pro vymezení systému na podmínky státu je obsah bezpečnosti uveden v ústavním zákoně č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.*“ Dále se dočteme, že můžeme rozlišovat bezpečnost na environmentální, ekonomickou a na vnitřní a vnější bezpečnost státu.

Enviromentální bezpečnost je stav, kdy lidská společnost a ekologický systém na sebe vzájemně působí trvale udržitelným způsobem, jednotlivci mají dostatečný

⁴ Ministerstvo vnitra České republiky. *Pojmy* [online]. 2010, poslední revize 1. 1. 2010 [cit. 26. 2. 2012] dostupný z [www: <http://www.mvcr.cz/clanek/pojmy-bezpecnost.aspx>](http://www.mvcr.cz/clanek/pojmy-bezpecnost.aspx).

přístup ke všem přírodním zdrojům a existují mechanismy na zvládnání krizí a konfliktů přímo či nepřímo spojených s životním prostředím. V tomto stavu jsou minimalizovány hrozby spojené s životním prostředím a způsobené přírodními nebo společností vyvolanými procesy (popř. jejich kombinací) ať už záměrně, nezáměrně nebo následkem nehody. Tyto hrozby mohou zapříčinit nebo zhoršovat již existující sociální napětí nebo ozbrojený konflikt. Absolutní většina z nich navíc nerespektuje státní hranice a často může působit globálně.⁵

Ekonomická bezpečnost je stav, ve kterém ekonomika objektu, jehož bezpečnost má být zajištěna (státu, seskupení států, mezinárodní organizace apod.), není ohrožena hrozbami, které výrazně snižují nebo by mohly snížit její výkonnost potřebnou k zajištění obranných i dalších bezpečnostních kapacit, sociálního smíru a konkurenceschopnosti objektu i jeho jednotlivých složek, tj. především jednotlivých podnikatelských subjektů na vnitřních i vnějších trzích.⁵

Vnější bezpečnost státu je stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby ohrožující stát a jeho zájmy zvnějšku a kdy je tento stát k eliminaci existujících i potenciálních vnějších hrozeb efektivně vybaven a ochoten. Hrozby mohou být vojenské nebo ekonomické povahy, mohou mít charakter migrační vlny apod. Je to také souhrn mezinárodněpolitických, ekonomických a vojenských vztahů státu s okolními státy a koalicemi, jejichž prostřednictvím prosazuje své státní zájmy.⁵

Vnitřní bezpečnost státu je stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby ohrožující stát a jeho zájmy zevnitř a kdy je tento stát k eliminaci stávajících i potenciálních vnitřních hrozeb efektivně vybaven a ochoten. Je to rovněž souhrn vnitřních bezpečnostních podmínek a legislativních norem a opatření, kterými stát zajišťuje demokracii, ekonomickou prosperitu a bezpečnost občanů, a jimiž stanoví a prosazuje normy morálky a společenského vědomí.⁵

⁵ Ministerstvo vnitra České republiky. *Pojmy* [online]. 2010, poslední revize 1. 1. 2010 [cit. 26. 2. 2012] dostupný z [www: <http://www.mvcr.cz/clanek/pojmy-bezpecnost.aspx>](http://www.mvcr.cz/clanek/pojmy-bezpecnost.aspx).

Značným problémem bezpečnostní problematiky v České republice je různá definice pojmů bezpečí a bezpečnost, popřípadě dochází k jejich záměně. Doc. Procházkové tyto pojmy ve své literatuře rozlišuje takto⁶ :

- **Bezpečí** je stav lidského systému, při kterém vznik újmy na chráněných zájmech má přijatelnou pravděpodobnost (tj. je téměř jisté, že újma nenastane)
- **Nebezpečí** je stav lidského systému, při kterém vznik újmy na chráněných zájmech má vysokou pravděpodobnost (tj. je téměř jisté, že újma vznikne)
- **Bezpečnost** je soubor opatření k ochraně a rozvoji lidského systému, tj. k ochraně a rozvoji chráněných zájmů.
- **Nebezpečnost** je soubor vlastností a charakteristik prvků, látek, pohrom, procesů a činností, které na chráněných zájmech působí nebo za jistých podmínek mohou působit újmu (zdroj zranění, škod, ztrát)
- **Lidské bezpečí** je stav lidského systému, při kterém vznik újmy na lidech má přijatelnou pravděpodobnost, a to při zvážení všech prvků, vazeb a toků v lidském systému, které mohou zprostředkovat nebo přispět ke vzniku újmy na lidech.
- **Lidská bezpečnost** je soubor opatření k ochraně a rozvoji lidí a lidské společnosti, a to při zvážení všech prvků, vazeb a toků v lidském systému, které mohou zprostředkovat nebo přispět ke vzniku újmy na lidech nebo lidské společnosti.

Podle J. Šelešovského⁷ lze ovšem **bezpečnost** chápat jako žádoucí stav, kdy jsou na nejnižší míru snížena rizika pro ČR plynoucí z hrozeb vůči: obyvatelstvu, svrchovanosti a územní celistvosti, demokratickému zřízení a principům právního státu, vnitřnímu pořádku, majetku, životnímu prostředí, plnění mezinárodních bezpečnostních závazků a dalším definovaným zájmům.

Práce vychází ze závěrů doc. Procházkové. Její premisy totiž lépe vysvětlují danou problematiku a jsou přesnější. Bezpečnost by tedy měla být chápána jako soubor opatření vedoucí k navození určitého přijatelného stavu a ne jako stav samotný.

⁶ PROCHÁZKOVÁ, D. *Krizové řízení, havarijní plánování a ochrana obyvatelstva*. České Budějovice, 2009, s. 8-9.

⁷ ŠELEŠOVSKÝ, J. *Krizové řízení ve veřejné správě: distanční studijní opora*. Brno, 2005, s. 13.

V textu rovněž zazněl pojem lidský systém. Doc. Procházková jej definuje takto: **Lidský systém** je minimální prostor pro život člověka a lidskou společnost, tj. zahrnuje prvky, které tvoří lidi, části životního prostředí nezbytné pro život lidí, části planety Země nezbytné pro život lidí, majetek, technologie, infrastruktury a vazby a toky mezi těmito prvky.⁸

Čeho že bychom se mohly obávat? Zdrojem našich obav v tomto případě jsou pohromy a zejména hrozby. I u těchto pojmů bude lepší upřesnit si definice.

Pohroma je jev, který vede nebo může vést k újmě a značné škodě na chráněných zájmech. Tj. jev, který vede nebo může vést k nepřijatelnému dopadu na chráněné zájmy.⁹

Hrozba je podle doc. Procházkové¹⁰: míra výskytu útoku (teroristického nebo vojenského) v daném místě. Je to pravděpodobnost, že vznikne nebo může vzniknout událost nebo soubor událostí, zcela odlišných od žádoucího stavu či vývoje chráněných zájmů z hlediska jejich celistvosti a funkce. Je určena schopností útočnicka, zranitelností chráněných zájmů státu a úmyslem útočnicka.

Podle J. Šelešovského se **hrozbou** rozumí v bezpečnostní strategii jakýkoliv fenomén, který má potenciální schopnost poškodit zájmy ČR. Hrozba může být přírodním, tedy na lidské činnosti přímo nezávislým jevem, nebo může být aktérem nadaným vůlí a úmyslem – jedincem, skupinou, organizací, státem.¹¹

S pojmy pohroma a hrozba velmi souvisí pojem **riziko**.

J. Šelešovský jím rozumí možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, kterou považujeme z bezpečnostního hlediska za nežádoucí. Riziko je vždy neoddelitelné a odvozené z konkrétní hrozby.¹²

Doc. Procházková definuje riziko jako míru nepřijatelných dopadů způsobených pohromou o velikosti rovné hodnotě ohrožení. Riziko je pravděpodobná velikost

⁸ PROCHÁZKOVÁ, D. *Monitoring zdrojů ohrožení v území*. České Budějovice, 2009, s. 6.

⁹ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost a krizové řízení*. Praha, s. 73 – 74.

¹⁰ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost a krizové řízení*. Praha, 2006, s. 75.

¹¹ ŠELEŠOVSKÝ, J. *Krizové řízení ve veřejné správě: distanční studijní opora*. Brno, 2005, s. 16.

¹² ŠELEŠOVSKÝ, J. *Krizové řízení ve veřejné správě: distanční studijní opora*. Brno, 2005, s. 17.

škod, ztrát a újmy na chráněných zájmech, která odpovídá ohrožení od pohromy, které je normativně stanovené.¹³

Podle bezpečnostní strategie hrozí ČR hrozby:¹⁴

- **Terorismus.** Hrozba terorismu jako metody násilného prosazování politických cílů je trvale vysoká. Charakteristickým rysem je existence nadnárodních sítí volně propojených skupin, které i bez jednotného velení sdílejí ideologii, cíle a plány k jejich naplnění, finanční zdroje a informace. Jsou schopny přímo ohrozit lidské životy a zdraví, ale také kritickou infrastrukturu.
- **Šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů.** Někteří státní i nestátní aktéři usilují otevřeně či skrytě o získání zbraní hromadného ničení a jejich nosičů. Šíření těchto prostředků může mít závažné důsledky pro bezpečnost v euroatlantickém prostoru. Specifickou hrozbu pak představuje možné použití balistických řízených střel a řízených střel s plochou dráhou letu nesoucích konvenční nebo nekonvenční nálož. Schopnost těchto prostředků zasáhnout z velké vzdálenosti území ČR, nebo jejich spojenců klade vysoké nároky na aktivní i pasivní protiopatření.
- **Kybernetické útoky.** Rostoucí závislost na informačních a komunikačních technologiích zvyšuje zranitelnost státu a jeho občanů vůči kybernetickým útokům. Tyto útoky mohou představovat nový způsob vedení války nebo mohou mít kriminální či teroristickou motivaci a mohou být použity k destabilizaci společnosti. Úniky strategicky důležitých informací, zásahy do informačních systémů státních institucí či strategických podniků a společností, které zajišťují základní funkce státu, mohou ohrozit strategické zájmy ČR.
- **Nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí.** Nevyřešené konflikty se všemi negativními důsledky mohou mít přímý i nepřímý vliv na bezpečnost ČR. Neřešené spory etnického, teritoriálního nebo politického a ekonomického charakteru mají potenciál vyústit do ozbrojených konfliktů či svádět některé státy k budování sfér vlivu a zároveň oslabovat

¹³ PROCHÁZKOVÁ, D. *Krizové řízení, havarijní plánování a ochrana obyvatelstva*. České Budějovice, 2009, s. 10.

¹⁴ Kolektiv autorů pod vedením Ministerstva zahraničních věcí ČR, *Bezpečnostní strategie České republiky 2011*. Praha, 2011, s. 9. -10.

mechanismy kooperativní bezpečnosti i politické a právní závazky v oblasti evropské bezpečnosti.

- **Negativní aspekty mezinárodní migrace.** Negativním jevem je zejména nelegální migrace a její možné důsledky, například napojení na organizovaný zločin. Pozitivní přínosy legální migrace pro kulturní, politický a ekonomický rozvoj společnosti může oslabit nedostatečná integrace přistěhovalců. Ta může být zdrojem sociálního napětí, které může ústít například v nežádoucí radikalizaci členů přistěhovaleckých komunit.
- **Organizovaný zločin a korupce.** Širší rozměr získává v současném bezpečnostním prostředí organizovaný zločin, který prostřednictvím obchodních i osobních vztahů překračuje hranice států. Narůstá schopnost kriminálních sítí narušovat instituce a hodnoty právního státu, infiltrovat orgány státní správy a ohrožovat bezpečnost občanů. Často se tak děje prostřednictvím korupce. Organizovaný zločin společně s korupčními praktikami může nabýt podoby vlivových, klientelistických, nebo korupčních sítí a vést k podkopání samotných základů společnosti. Výsledkem může být ztráta důvěry občana v poctivost a nestrannost fungování veřejných institucí, pokřivení tržních vazeb, ekonomický úpadek a destabilizace státu. Nejasná hranice mezi politickou a kriminální motivací živenou korupcí navíc často vede k propojování struktur organizovaného zločinu s teroristickými sítěmi.
- **Ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury.** Kritická infrastruktura představuje klíčový systém prvků, jejichž narušení nebo nefunkčnost by měla závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva nebo ekonomiku státu. S ohledem na vysoký stupeň vzájemného propojení jednotlivých odvětví je kritická infrastruktura ohrožena komplexně, a to přírodními, technologickými a asymetrickými hrozbami. Zejména funkčnost energetické infrastruktury je ohrožována jak politickými tlaky, tak hrozbami s kriminální podstatou. Příkladem těchto ohrožení jsou politicky motivované manipulace s dodávkami strategických surovin, vstup cizího kapitálu s potenciálně rizikovým původem a cíli do kritické infrastruktury ČR, sabotáže či hospodářská kriminalita.

- ***Přerušení dodávek strategických surovin nebo energie.*** V rychle se měnícím globálním světě získávají otázky zajištění energetické a surovinové bezpečnosti stále větší význam. Soutěžení o přístup ke zdrojům strategických, zejména energetických surovin, se stává nedílnou součástí mezinárodních vztahů. Prioritou je vytvářet předpoklady pro nepřerušované diverzifikované dodávky strategických surovin a v domácím prostředí pak předpoklady pro stabilní dodávky elektrické energie a pro tvorbu strategických rezerv státu. Rostoucí důležitost má i oblast potravinové bezpečnosti a zajištění přístupu ke zdrojům pitné vody.
- ***Pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události.*** Extrémní projevy počasí a pohromy přírodního a antropogenního původu mohou mít kromě ohrožení bezpečnosti, životů a zdraví obyvatel, jejich majetku a životního prostředí dopad také na ekonomiku země, zásobování surovinami, pitnou vodou či poškození kritické infrastruktury. Šíření infekčních nemocí s pandemickým potenciálem zvyšuje zranitelnost populace a klade větší nároky na ochranu veřejného zdraví a zajištění poskytování zdravotní péče.

2.2 Terorismus jako významný fenomén současné doby

Terorismus, slovo, které dnes zná snad každý. Noviny i televize produkují neustále nové informace o teroristech a jejich aktivitách. Terorismus není novým pojmem, dvacáté století bylo svědkem mnoha teroristických útoků. K významnému posunu došlo s pádem železné opony v roce 1989 a s koncem rozdělení bipolárního uspořádání Světa. V dobách studené války měly na bezpečnostní otázky vliv vztahy mezi USA a Sovětským svazem. Za hlavní hrozbu bylo považováno vyvolání 3. Světové války, ve které by došlo k použití atomových zbraní. Lokální konflikty a terorismus byly vnímány jako součást boje o vliv ve zbytku světa. Bohužel nedošlo k naplnění očekávání, že s koncem studené války zmizí a většina bezpečnostních hrozeb. Hrozba atomové války mezi velmocemi byla odsunuta do pozadí, stále ovšem trvá, dokud atomové zbraně existují. Objevili se ale i další hráči na poli světové bezpečnosti. Státy jako Korea, Pákistán nebo Írán, kteří si rovněž opatřily atomové zbraně. Do popředí se ale dostala jiná bezpečnostní hrozba a to terorismus. S novými komunikačními technologiemi, rozvojem cestování a globalizací dostal terorismus mezinárodní rozměr. Došlo k vytvoření globální teroristické organizaci Al – Kaidě. Nový svět dal teroristům do rukou zbraně, které dříve neovládali, a umožňuje jim provádět útoky s rozsáhlými dopady. Zbraněmi hromadného ničení počínaje, kybernetickými útoky konče. Zlom nastal 11. září 2001, kdy došlo k úspěšnému útoku na Světové obchodní centrum v New Yorku. Tímto činem vstoupil terorismus do zcela nové fáze a s tím i způsob boje proti němu.¹⁵

USA otřesená útokem 11. září změnila svůj postoj vůči terorismu. Podle nové doktríny již nestačí bránit se před teroristickými útoky, ale je třeba aktivně bojovat proti původcům terorismu. USA vstoupila do války s terorismem. Za datum zahájení akce lze považovat 20. září 2001, uvedený termín byl použit americkým prezidentem Georgem W. Bushem. Válka začala operací *Trvalá Svoboda* týkající se války v Afghánistánu a pokračovala operací v Somálsku a na Filipínách. V lednu 2002 byl do války zahrnut

¹⁵ MIKA, Otakar J. *Současný terorismus: řešení krizových situací*. Praha, 2003, s. 14-18.

i boj proti státům tzv. osy zla. Což jsou státy, jež představují riziko pro USA. Jedná se zejména o Severní Koreu, Irák a Irán. USA zaútočila na Irák v roce 2003.¹⁶

V poslední době se může zdát, že válku s terorismem lidstvo vyhrává. Vojenská intervence v Iráku skončila. V minulém a předminulém roce se z něj stáhla většina spojeneckých vojáků. Ve zprávách již není o teroristech tolik slyšet. Přesto bylo v roce 2010 v EU evidováno 249 teroristických útoků a bylo zatčeno 611 osob za teroristické trestné činy.¹⁷

2.3 Definice terorismu

Co vše je terorismus? Čemu se tak říká? To jsou otázky, na které se kapitola pokusí odpovědět. Abychom mohli účinně zkoumat a bojovat proti terorismu, je důležité si nejdříve ujasnit, co vlastně pojem terorismu znamená. Ovšem jednoznačně vymezit terorismus je velmi obtížné. Mnoho odborníků se snažilo terorismus definovat. Vzniklo proto i mnoho definic terorismu. Například:

USA definuje terorismus takto:“ *Terorismus je propočítané použití násilí nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle. Terorismus zahrnuje i kriminální zločiny, jež jsou ve své podstatě symbolické a jsou cestou k dosažení jiných cílů, než na které je kriminální čin zaměřen.*“¹⁸

Rada Evropy používá definici terorismu, uvedenou ve svém doporučení z roku 1999, č. 1426. Zní: Teroristický čin je jakýkoliv trestný čin spáchaný jednotlivci či skupinami uchylujícími se k násilí nebo hrozcími jeho použitím proti státu, jeho institucím, obyvatelstvu obecně či konkrétním jednotlivcům, který je motivován separatistickými snahami, extremistickými ideologickými koncepcemi či fanatismem

¹⁶ ROGERS, P. *Global security after the war on terror*, Londýn, 2009, s. 3-4.

¹⁷ EUROPOL. *EU Terrorism situation and trend report: TE-SAT 2011* [online]. Poslední revize 19. 5. 2011 [cit. 28. února 2012]. dostupný z www: <<https://www.europol.europa.eu/content/press/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2011-449>>.

¹⁸ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha, 1999, s. 11.

nebo se zakládá na subjektivních a iracionálních pohnutkách a jehož cíl spočívá ve vystavení veřejné moci, některých jednotlivců či společenských skupin nebo obecně veřejného mínění atmosféře strachu (překl. Autora). Originální znění je: „*The Assembly considers an act of terrorism to be "any offence committed by individuals or groups resorting to violence or threatening to use violence against a country, its institutions, its population in general or specific individuals which, being motivated by separatist aspirations, extremist ideological conceptions, fanaticism or irrational and subjective factors, is intended to create a climate of terror among official authorities, certain individuals or groups in society, or the general public"*“.¹⁹

Český právní řád pojem terorismus nezná. Používá pojmy teroristický útok a teror. Dle zákona č. 40/2009 Sb., v § 311 a § 312. Definice teroristického útoku tedy zní: „*(1) Kdo v úmyslu poškodit ústavní zřízení nebo obranyschopnost České republiky, narušit nebo zničit základní politickou, hospodářskou nebo sociální strukturu České republiky nebo mezinárodní organizace, závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo nebo protiprávně přinutit vládu nebo jiný orgán veřejné moci nebo mezinárodní organizaci, aby něco konala, opominula nebo trpěla,*

- a) Provede útok ohrožující život nebo zdraví člověka s cílem způsobit smrt nebo těžkou újmu na zdraví,*
- b) Zmocní se rukojmí nebo provede únos,*
- c) Zničí nebo poškodí ve větší míře veřejné zařízení, dopravní nebo telekomunikační systém, včetně informačního systému, pevnou plošinu na pevninské mělčině, energetické, vodárenské, zdravotnické nebo jiné důležité zařízení, veřejné prostranství nebo majetek s cílem ohrozit tím lidské životy, bezpečnost uvedeného zařízení, systému nebo prostranství anebo vydat majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu,*

¹⁹ *Concil of Europe - Recommendation 1426 (1999) European democracies facing up to terrorism* [online]. 2001, poslední revize 1. 1. 2011. citace [cit. 17. října 2011]. Dostupný z [www: <www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta99/EREC1426.hm>](http://www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta99/EREC1426.hm).

- d) *Naruší nebo přeruší dodávku vody, elektrické energie nebo jiného základního přírodního zdroje s cílem ohrozit tím lidské životy nebo vydat majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu,*
- e) *Zmocní se letadla, lodi nebo jiného prostředku osobní či nákladní dopravy nebo nad ním vykonává kontrolu, anebo zničí nebo vážně poškodí navigační zařízení nebo ve větším rozsahu zasahuje do jeho provozu nebo sdělí důležitou nepravdivou informaci, čímž ohrozí život nebo zdraví lidí, bezpečnost takového dopravního prostředku anebo vydá majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu,*
- f) *Nedovoleně vyrábí nebo jinak získává, přechovává, dováží, přepravuje, vyváží či jinak dodává nebo užije výbušninu, jadernou, biologickou chemickou nebo jinou zbraň, anebo provádí nedovolený výzkum a vývoj jaderné, biologické, chemické nebo jiné zbraně nebo bojového prostředku nebo výbušniny zakázané zákonem nebo mezinárodní smlouvou, nebo*
- g) *Vydá lidi v obecné nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že způsobí požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektriny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo takové obecné nebezpečí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění,*

*Bude potrestán [...].*²⁰

Definice teroru zní: *“ Kdo v úmyslu poškodit ústavní zřízení České republiky jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán [...].*²⁰

V. David²¹ zastává ve své knize názor, že by se neměly vytvářet pouze definice doktrinální, ale hlavně by se měla přijmout mezinárodní definice legislativní. Dělí definice do tří skupin a to:

- Definice abstraktní – která je ve smlouvě obecné platnosti obtížně definovatelná
- Definice enumerativní – která je příliš rozsáhlá a přesto skrývá nebezpečí neúplnosti

²⁰ Česko. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2011, s. 81.

²¹ DAVID, V., MALACKA, M. *Fenomén mezinárodního terorismu*. Praha, 2005, s. 15.

- Definice smíšená – která kombinuje obě předchozí, byla by jistě nejvhodnější, ale v legislativní sféře zatím nebyla vytvořena

Všichni odborníci ovšem nezastávají názor, že je třeba nalézt definici terorismu stůj co stůj. Někteří se domnívají, že definovat terorismus je vzhledem k jeho obsáhlosti a neustálému vývoje zbytečné, nebo dokonce nemožné. Mezi ně patří například G. Fletcher, který říká že: *„je chybou pokoušet se vymezovat terorismus stejně, jako definujeme krádež nebo vraždu. Je příliš mnoho sporných záležitostí. Lepším přístupem je stanovit otázky, které při přemýšlení o terorismu vyvstávají a vysvětlit, proč lidé vnímají určité násilné činy jako teror. Pak budeme moci terorismus vymezit s odkladem na tyto proměnné, aniž bychom ovšem některou z nich činili rozhodujícím faktorem. Tři prvořadě sporné body jsou totožnost obětí, pachatelé a význam spravedlivého cíle.“*²²

2.4 Druhy terorismu

Terorismus, jak již víme, je poměrně stará a známá záležitost. Jak probíhaly jeho jednotlivé etapy, probíhal zároveň i jeho vývoj. Terorismus se stal nástrojem prosazování rozmanitých zájmů. V důsledku uvedené skutečnosti se terorismus rozděluje na různé druhy. Nejčastější dělení určuje druhy podle cílů teroristů a podle způsobu organizace.

Základní typologie terorismu podle Řeháka je:²³

- politický terorismus,
- náboženský terorismus,
- kriminální terorismus,
- psychologický terorismus.

²² FLETCHER, G. Definice terorismu. *Project syndicate* [online]. 2003, poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 1. 3. 2012] dostupný z www: <<http://www.project-syndicate.org/commentary/fletcher5/Czech>>.

²³ ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, R. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha, 2008, s. 47 - 56.

Politický terorismus lze dále dělit do dvou podskupin podle hlavního motivu na²⁴:

- **Etnicko-nacionální terorismus**, kde je vůdčím motivem teroristických skupin získat vlastní stát nebo alespoň autonomii. Hlavním argumentem bývá rozdílnost etnická, historická nebo kulturní. Příkladem může být Baskické separatistické hnutí (ETA), jež usiluje o nezávislost Baskicka.
- **Revoluční terorismus**, jehož motivem je nespokojenost s politickým režimem. Tento druh bývá také označován jako protistátní. Hlavním cílem je svržení režimu nebo celkový rozklad státu. Terčem útoků se stávají vládní instituce, představitelé režimu, apod.

Náboženský terorismus můžeme rovněž rozdělit do dvou skupin²⁴:

- **Fundamentalistický terorismus**, jenž se snaží prosadit základy své víry do státního aparátu, nebo o postavení celého státu na náboženském základě. Příkladem je současný islámský fundamentalistický terorismus.
- **Eschatologický terorismus**, je obvykle prosazován různými náboženskými sektami, které jsou přesvědčeny a špatnosti současného Světa a jedinou možnou záchranou je zničit současný Svět a vytvořit nový. Příkladem je sekta Óm šinrikjó, zodpovědná za útoky v Tokijském metru.

Četnostní rozložení typů teroristických útoků dle právě uvedeného dělení za rok 2010 je uvedeno na grafu 1.

²⁴ FOLTIN, P, ŘEHÁK, D. Důvody realizace a formy terorismu. *Obrana a strategie* [online]. 2005, č. 1, [cit. 2012-01-03]. Dostupný z www: <<http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2005/1-2005/duvody-realizace-formy-terorismu.html>>.

Graf č. 1. Graf počtů celosvětových teroristických útoků, dle typu v období od 1. ledna 2010 do 31. prosince 2010²⁵

Z grafu 1 vyplývá, že nadpoloviční část tvoří útoky náboženské. Politické útoky jsou zastoupeny podobně jako útoky ne zcela jasně vymežitelné. Kriminální teroristické útoky jsou jevem téměř zanedbatelným.

2.5 Druhy teroristických útoků

Na základě analýzy prací M. Brzybohatého a M. E. Sharpeho, shrneme poznatky o způsobech, kterými teroristé provádí útoky. Z citovaných prací vyplývá, že teroristé používají:

- bombové útoky,
- únosy a zadržování rukojmí,

²⁵ *Worldwide Incidents Tracking System (WITS)* [online]. 2011 The United States of America: National Counterterrorism Center, c2011. poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 1. 3. 2012] Dostupný z [www:<https://wits.nctc.gov/FederalDiscoverWITS/index.do?t=Records&Rcv=Incident&Nf=p_IncidentDate|BTWNI+20100101+20101231&N=0>](http://www.wits.nctc.gov/FederalDiscoverWITS/index.do?t=Records&Rcv=Incident&Nf=p_IncidentDate|BTWNI+20100101+20101231&N=0).

- atentáty a vraždy,
- sabotáže a rozvratné operace,
- použití chemických zbraní,
- kybernetické útoky,
- útoky s použitím jaderných nebo radiologických zbraní,
- útoky s použitím biologických zbraní.

Bombové útoky

Bombové útoky jsou teroristy velmi často používané. Mezi jejich hlavní výhody patří: relativně snadné opatření výbušniny, nízká šance dopadení původce, velký propagandistický účinek.

V práci *Terorismus I.* Brzybohatý²⁶ dělí bombové útoky na 4 kategorie:

- Útoky proti osobám.
- Útoky proti symbolickým cílům.
- Útoky proti významným cílům.
- Série útoků (kampaně).

Únosy a zadržování rukojmí

Únosy a zadržování rukojmí slouží k vytváření nátlaku na státní orgány. Teroristé se státní orgány snaží donutit ke splnění svých požadavků, výměnou za život rukojmí. Mezi předmětné požadavky patří politická opatření, propuštění zadržených teroristů i žádost o finanční prostředky. Jako rukojmí mohou být použity jak významné osobnosti, tak i obyčejní lidé. Únosy rovněž přinášejí teroristům potřebnou publicitu. Známým druhem teroristických činů je únos dopravního prostředku, zejména letadla nebo lodí. Unesený dopravní prostředek zajišťuje únoscům možnost manévru, což

²⁶ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I.* Praha, 1999, s. 11-48.

znesnadňuje záchranou operaci. Dopravní prostředek může být rovněž použit jako zbraň, jak se ukázalo během útoku 11. září 2001 na Světové obchodní centrum.²⁷

Atentáty a vraždy

Pomocí atentátů a vražd teroristické skupiny dokazují svoji sílu a posilují vliv. Oběti bývají významné a známé osobnosti, političtí představitelé, státní činitelé nebo odpůrci.²⁸

Sabotáže a rozvratné operace

Cílem sabotáží je způsobit ztráty na materiálu i lidských zdrojích, a to za účelem oslabení protivníka. Např. narušení zásobování způsobí vládním jednotkám značné problémy a oslabí morálku vojáků nebo policistů. Snížení morálky dále umocní sabotáže s oběťmi na životech. Rozvratnými operacemi se teroristé snaží přiklonit veřejné mínění na svoji stranu. Často k dosažení cíle používají jiné zájmové skupiny, nebo podstrčené provokatéry.²⁹

Použití chemických zbraní

Teroristé mohou získat chemické zbraně dvěma způsoby. První možností, je získání chemických zbraní od států, které je již vlastní. Teroristé mohou chemické zbraně ukrást. Sklady chemických zbraní bývají ovšem velmi dobře střeženy, proto je daná možnost málo pravděpodobná. Mnohem pravděpodobnější je odcizení již vyřazených chemických zbraní určených k likvidaci. Dále mohou teroristé chemické zbraně koupit, popřípadě jim je stát může darovat. Vzhledem ke skutečnosti, že některé státy sympatizují s různými teroristickými organizacemi, nelze danou možnost vyloučit. Druhým způsobem, jak si opatřit chemické zbraně je vlastní výroba přímo teroristickou

²⁷ Terrorism RESEARCH. *Types of Terrorist Incidents* [online]. 2012, č. 1, [cit. 2012-01-03]. Dostupný z [www: < http://www.terrorism-research.com/>](http://www.terrorism-research.com/).

²⁸ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha, 1999, s. 36.

²⁹ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha, 1999, s. 39.

organizací. Vlastní výroba chemických látek je mnohem snadnější, než se na první pohled může zdát. Většina látek, použitelných jako chemická zbraň, je již velmi dlouho známa, proto návod na výrobu lze získat ve vědeckých knihovnách. Návody na některé látky lze nalézt i na internetu. K vytvoření chemických zbraní není zapotřebí špičkových odborníků světové úrovně. Vytvořit chemickou zbraň by mohl být schopný i absolvent běžné střední či vysoké školy s chemickým zaměřením. Nejrizikovější je opatření chemické laboratoře a surovin k výrobě. Vzhledem ke značné specifičnosti tohoto materiálu hrozí nebezpečí odhalení. Ovšem i daná překážka může být překonána.³⁰

Kybernetický útok

Útoky pomocí počítačových sítí mohou mít srovnatelné účinky se zbraněmi hromadného ničení. Přes počítačové sítě se dnes dá získat kontrolu nad automatizovanými rozvody vody, elektřiny, plynu i ropy. Moderní společnost není schopná přežít delší dobu při narušení systému dodávky potravin, vody, tepla a elektřiny. Nebo naopak otevřít přehradu a zatopit přilehlé oblasti. Chaos se dá snadno vyvolat i v letecké dopravě a v plně elektronizovaných finančních operacích. Převzít kontrolu lze i nad státními a vojenskými sítěmi. Významné narušení sítí má zcela jistě značné ekonomické důsledky a obnova hospodářství bude trvat roky. K provedení kybernetického útoku většího rozsahu je zapotřebí skupina odborníků, útok od teroristických skupin proto nelze vyloučit.³¹

Informační prostředí se ovšem nemusí vždy používat k destruktivní činnosti. Teroristé využívají možnosti internetu k podpoře svých činností. S pomocí internetu je možné komunikovat s lidmi na celém Světě. Je tedy možné sladit činnost více skupin k jisté akci na různých místech. Dále se dá internet používat k rozšiřování informací, jak si obstarávat všemožné prostředky nutné k úspěšnému provedení teroristického útoku.

³⁰ MATOUŠEK, J., LINHART, P. *CBRN : Chemické zbraně*. Ostrava, 2005, s. 126 -128.

³¹ Ministerstvo vnitra České republiky. *Dokumenty - terorismus* [online]. 2009, poslední revize 1. 1. 2010 [cit. 26. 2. 2012] dostupný z [www <http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>](http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d).

Velmi významné je i ovlivňování veřejného mínění a propagace teroristických skupin. Veřejné mínění je obzvlášť důležité, protože i teroristé potřebují zázemí pro uskutečňování svých záměrů. Ovládnutím přístupu k informacím mohou udržovat veřejné mínění na své straně. Naopak mohou narušovat veřejné mínění svých protivníků, kteří poté musí řešit vlastní vnitřní konflikty. K provádění takové činnosti je internet naprosto ideálním nástrojem.³²

Útok s použitím jaderných nebo radiologických zbraní

Při použití jaderných zbraní můžeme uvažovat o dvou typech útoků, přímém použití jaderných zbraní, nebo útoku na jaderná zařízení. K přímému útoku potřebují teroristé atomovou zbraň, kterou mohou získat z vnějších zdrojů, nebo vlastním zkonstruováním. Za vnější zdroj považujeme státy, jež atomovou zbraň vlastní. Teroristé ji mohou ukrást. Uvedená varianta se jeví pravděpodobnější u nestrategických atomových zbraní, jež nejsou tak dobře střeženy jako strategické atomové zbraně a nemusejí být vybaveny bezpečnostními zámky proti zneužití. Další možností je nákup nebo darování. Zkonstruování jaderné zbraně teroristy je zatím méně pravděpodobné. Pro konstrukci je zapotřebí mnoho odborných znalostí, finančních prostředků a materiálu v podobě obohaceného uranu nebo plutonia. Teroristé mohou také zaútočit na vojenská nebo civilní jaderná zařízení se snahou vyvolat štěpnou reakci. Vznik reakce formou výbuchu a rychlého rozptýlu je ovšem jen teoretický a málo pravděpodobný.³³

Radiologická zbraň je jaderná zbraň, u které při explozi nedochází ke štěpné reakci. Radioaktivní materiál je rozptýlen do okolí pomocí konvenční výbušniny. Její bezprostřední ničivý účinek je tedy zanedbatelný. Hlavním ničivým faktorem radiologické zbraně je radioaktivní zamoření území. Nejvhodnější materiály pro použití radiologické zbraně jsou Kobalt 60, Cesium 137, Iridium 192 vyzařující gama záření, nebo Americium 241 a Plutonium 238 vyzařující alfa záření. Problematické je kvalitní rozptýlení radioaktivního materiálu do okolí výbuchu. Při použití pevných skupenství je

³² DUNNIGAN, J. F. *Bojiště zítřka*. Praha: Baronet, 2004, s. 129-160.

³³ BÍLKOVÁ V. Jaderný a radiologický terorismus a mezinárodněprávní úprava ochrany proti němu *Mezinárodní vztahy* [online]. 2005, poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 1. 3. 2012] dostupný z [www: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/179>](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/179).

detekce a následná dezaktivace poměrně snadná. Ideální je použití aerosolu, který by zapříčinil vznik radioaktivního mraku distribuujícího záření do prostoru. V období studené války se s takovými látkami experimentovalo, výsledky těchto experimentů jsou pro teroristy značným lákadlem.³⁴

Útoky s použitím biologických zbraní

Poslední zbraní ze skupiny zbraní hromadného ničení jsou biologické zbraně. Jsou to zbraně velmi specifické, protože průběh útoku se může značně lišit v závislosti na použitém původci. Podle původce se biologické zbraně dělí na⁶:

- bakteriální,
- virové,
- mykotické,
- rickettsiové,
- toxinové.

Virová onemocnění jsou velmi nebezpečná a dají se jen obtížně léčit. Naopak bakteriální, rickettsiová a mykotická onemocnění jsou s pomocí antibiotik léčitelná dobře. Toxiny mají obdobou charakteristiku jako chemické zbraně. Biologické zbraně se produkují ve formě kapaliny, nebo prášku. Použití biologických zbraní je možné třemi způsoby³⁵:

- kontaminací potravinových řetězců či vodních zdrojů,
- vypuštěním infikovaných vektorů (komárů, blech, klíšťat...),
- vytvořením aerosolového mraku, který je inhalován nebo kontaminuje povrchy, či přímo infikuje rostliny.

³⁴ Revue politika. „Špinavá bomba“ – perspektivní zbraň teroristů Analýza Centra strategických studií [online]. 2003, poslední revize 20. 10. 2003 [cit. 1. 3. 2012] dostupný z www: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/867/spinava-bomba-perspektivni-zbran-teroristu>>.

³⁵ PRYMULA, R. *Biologický a chemický terorismus informace pro každého*, Praha s. 16 -19.

Výhody biologických zbraní jsou následující:³⁶

- výroba biologických zbraní je podstatně levnější než výroba chemických zbraní (podle některých údajů je výrobní cena 1 kg botulotoxinu 500 dolarů, výrobního zařízení 3 000 dolarů),
- výrobu biologických zbraní lze poměrně snadno utajovat, v krátké době je možno přeměnit malá množství patogenních organismů na množství prakticky použitelná,
- biologické zbraně lze relativně snadno získat, např. z mezinárodních sbírek kultur, z univerzitních databank atd.,
- použití biologických zbraní lze obtížně dokázat, protože se řada patogenních mikroorganismů a toxinů vyskytuje v přírodním prostředí,
- biologické zbraně se vyznačují vysokou účinností, mají mnohem vyšší toxicitu než nejnebezpečnější bojové chemické látky, nervově paralytické látky, jako jsou např. látka VX, soman, sarin nebo tabun. 1 g botulotoxinu může usmrtit až 1 mil. osob, 1 g antraxu reprezentuje 100 mil. letálních dávek.

2.6 Zásady řešení mimořádných událostí

Přesto, že existuje mnoho druhů mimořádných událostí, jsou pravidla jak proti nim zasahovat obdobná. Jde o snížení újmy a škody na chráněných zájmech, zejména pak na lidských životech a zdraví, majetku a životním prostředí. Vše s použitím přijatelných nákladů, zdrojů, sil a prostředků. U mimořádných situací většího rozsahu je ovšem zapotřebí, vzhledem k fungování dnešní společnosti, zajistit nejdříve fungování infrastruktur a technologií, dříve, než dojde k vlastním záchranným a likvidačním pracím. Z uvedených důvodů je obvykle odezva řízena správcem či vlastníkem území/objektu/organizace. Aby byla odezva účinná, je zapotřebí, aby byla včasná. Je tudíž nezbytné, aby byly provázány systémy odezvy nižších a širších celků. V praxi

³⁶ MATOUŠEK, J., MIKA, O. J., VIČAR, D. *Nové hrozby terorismu: chemický, biologický, radiologický a jaderný terorismus* Brno, 2005, s. 86.

se toto zajišťuje vznikem systémů spolupráce. Ukázkovým systémem tohoto typu je Integrovaný záchranný systém.³⁷

Při obnově se nelze zaměřit pouze na prostou obnovu a nastolení původního stavu území/organizace/infrastruktury. Je zapotřebí zodolnění stávajícího systému, aby při obdobné pohromě stejného nebo podobného rozsahu nedošlo k opětovným ztrátám. Toto zodolnění musí probíhat promyšleně. Je zapotřebí brát v potaz i ostatní pohromy, jež mohou na území/organizaci/infrastrukturu působit a aplikovat poznatky do zodolňovacích prací. Z odborného pohledu musí docházet k provázání obnovy s prevencí, jelikož mají stejné cíle.³⁷

Na řešení mimořádných událostí v rámci ČR participuje řady systémů (průnik systémů). Tyto systémy se souhrnně nazývají **bezpečnostní systém ČR**. Systém vnitřní bezpečnosti má na starosti především Policie ČR, která je zároveň součástí Integrovaného záchranného systému. Systém obrany státu spadá do kompetencí ministerstva obrany, které může v případě krizových situací nasadit záchranné prapory³⁸. Základní systémy ochrany obyvatelstva jsou:

- Integrovaný záchranný systém (zákon č. 239/2000 Sb.)
- Systém krizového řízení (zákon č. 240/2000 Sb.)

Zásady připravenosti na řešení kritických situací podle doc. Procházkové.³⁹

- identifikovat a charakterizovat možné kritické situace v organizační jednotce a v jejím okolí (tj. ALL HAZARD APROACH),
- udělat plán na řízení kritických situací, tj. krizový plán ve formě scénáře řízení odezvy na určitou kritickou situaci,
- být připraven na nejhůrší (monitorovat, hodnotit, prověřovat opatření krizového plánu, zajišťovat vzdělání a výcvik zúčastněných),
- rozvíjet systém odezvy, aktualizovat a prověřovat systém předávání informací,

³⁷ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 156-157.

³⁸ ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management I: ochrana obyvatelstva, mimořádné události: kombinovaná forma studia*. Pardubice, 2004, s. 62.

³⁹ PROCHÁZKOVÁ, Dana. *Krizové řízení, havarijní plánování a ochrana obyvatelstva*. České Budějovice, 2009, s. 29.

- mít seznam kontaktů řídicích pracovníků i důležitých složek odezvy.

3 DATA

Cílem práce je vytvoření dvou scénářů možných teroristických útoků, které mohou ohrozit chráněné zájmy České republiky a scénáře odezev na útoky. Jelikož autor nedisponuje zdroji, kterými by mohl útoky nasimulovat v reálné podobě, je pro realističnost scénářů použito analogie s již v minulosti provedenými útoky, popřípadě cvičeními. V této kapitole jsou představeny vybrané zdroje, ze kterých se bude vycházet při vytváření pozdějších scénářů.

3. 1 Útok na Polské velvyslanectví

V roce 1982 se čtveřice polských imigrantů rozhodla změnit politické režim ve své zemi. Vyzbrojili se brokovnicemi Remington Wingmaster 870 a vydali se k polské ambasádě ve švýcarském Bernu. Zde 6. září 1982 v 10:00 vešel velitel skupiny Kruszyk následován ostatními do budovy polského velvyslanectví, pod záminkou vydání polského pasu. Jakmile byli vevnitř, zahájili útok a zajistili nejprve vstupní halu a později i celou budovu. Podařilo se jim získat 13 rukojmí. V 11:00 vyhodili oknem své požadavky o obnovení politického stavu své země jako v době před 12. lednem 1982, jinak budovy do 48 hodin vyhodí do vzduchu. Požadavky se dostaly do rukou bernské policie, která již byla na místě a uzavřela celou oblast. Bylo zahájeno vyjednávání. Ještě první den bylo vyjednáno propuštění několika zaměstnankyň. Jednomu rukojmí se dokonce podařilo uprchnout. Bylo rovněž zahájeno vyjednávání s Polskou stranou, která navrhla vyslání vlastní protiteroristické jednotky. Předložený návrh byl Švýcarskem zamítnut s odůvodněním existence vlastní jednotky. Druhého dne došlo ke změně požadavků. Nyní únosci požadovali 3 miliony franků a volný odjezd do Číny nebo Albánie. I tyto požadavky byly ovšem zamítnuty. Švýcarsku byl Polskem povolen zákrok na území velvyslanectví. K zásahu byla určena jednotka švýcarské policie zvaná Stern. Zákrok byl uskutečněn 9. září v 10:40. Začal, když ke vchodu přijela dodávka s jídlem, jak již byli teroristé zvyklí. Příjezdu dodávky

využili policisté a přiblížili se k budově z druhé strany. Únoscům byla v jídle podána omamující látka. V boxu na jídlo byla rovněž umístěna výbuška, která byla odpálena v 10:42, když se dva z teroristů pokusili vzít box dovnitř. Na výbuch zahájilo osm policistů postup k předním dveřím a dostali se do budovy. Dalších deset policistů ve stejný okamžik pronikalo do budovy zadním vchodem. Do 15 vteřin měli policisté únosce pod kontrolou. V 10:43 začali policisté vyvádět ven nejprve teroristy a poté i osvobozené rukojmí.⁴⁰

3. 2 Útok na Íránské velvyslanectví

Ve středu 30. dubna 1980 v 11:30 vniklo šest Íránců do budovy íránského velvyslanectví v Londýně. Byli vyzbrojeni samopaly škorpion, pistolemi Browning a několika ručními granáty. Zadrželi 26 rukojmí, z toho 21 mužů, 5 žen. Rukojmí byli převážně zaměstnanci ambasády, ale mezi rukojmími byli rovněž turisté a dva novináři. Příslušníkovi ostrahy se ovšem podařilo vyslat nouzový signál. Na místo byli okamžitě vysláni odborníci na terorismus ze Scotland Yardu. Do Londýna byla vyslána i protiteroristická jednotka z britské speciální jednotky SAS (Special Air Service). Byl svolán krizový štáb známý pod zkratkou COBRA (Cabinet Office Briefing Room). Vyjednávání s teroristy probíhalo pět dní, během kterých bylo domluveno propuštění pěti rukojmí. V pondělí 5. května došlo k vyhocení situace. V 11:40 bylo teroristy objeveno odposlouchávací zařízení. V 13:45 se z budovy ozvaly výstřely a v 18:50 bylo před budovu vyhozeno tělo mrtvého tiskového atašé. V 19:07 bylo velení operace předáno veliteli SAS. Zásah začal v 19:23, kdy se jedna skupina vojáků začala slaňovat ze střechy do druhého patra a druhá skupina se přibližovala přes zahrady v budově velvyslanectví. Chvíli na to odpálili vojáci nálože a začali vnikat do budovy. Operace trvala 11 minut. Při operaci bylo pět teroristů zabito a jeden zatčen. Došlo také k zabití jednoho rukojmí a jedno bylo zraněno. V budově došlo působením výbušnin k zapálení záclon, od kterých byl popálen jeden příslušník SAS. Akce skončila v 19:34.⁴¹

⁴⁰ KOVÁŘ, M. *Protiteroristické operace na záchranu rukojmích*, Praha, 2009, s. 58 – 60.

⁴¹ SAS Special air service. *Operation Nimrod* [online]. 2012, poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 4. 3. 2012] dostupný z www: <<http://www.saspecialairservice.com/sas-iranian-embassy-siege.html>>.

3.3 Útok na Tokijské metro

Na přelomu 80. a 90. let minulého století došlo v Japonsku k vytvoření náboženské sekty Óm šinrikjó. Daná sekta se stala velmi významnou organizací, se silným společenským vlivem a disponovala značnými finančními prostředky. Jejím vůdci Šóko Asaharovi však nestačil dosavadní vliv a snažil se prosadit v politice. Po politickém neúspěchu ovšem došlo v jeho myšlení k značné radikalizaci, rozhodl se Japonsku pomstít. Zahájil přípravy k provádění teroristických útoků. Snažil se získat i zbraně hromadného ničení. Po určité době se jeho výzkumníkům podařilo vytvořit chemickou bojovou látku Sarin. Sarin, i když ne zcela čistý (podle odhadů odborníků použitá látka obsahovala zhruba 30 % Sarinu) byl otestován v červnu 1994 v městě Macumoto. Útok si vyžádal 7 mrtvých a 59 zraněných. Jelikož se potvrdila použitelnost Sarinu, rozhodl Asahara o jeho použití při teroristickém útoku na Tokijské metro. K útoku došlo 20. března 1995. Bylo použito téměř 10 litrů sarinu, který byl rozdělen do 11 igelitových sáčků. Útok provedlo pět mužů, dalších pět je dovezlo ke stanicím metra a následně je vyzvedli po provedení útoku. Plyn byl rozptýlen na třech trasách v pěti vagónech metra. Teroristé zabalili igelitové sáčky se Sarinem do novin, které, těsně před vystoupením, propíchnuli deštníkem s nabroušeným hrotem. Útoky byly provedeny kolem 8. hodiny ranní, v rozmezí 3 až 5 minut, podle doby, kdy se jednotlivé soupravy dostaly do plánovaných zastávek. Plyn se začal vypařovat a plnit vagóny metra a stanice, kde soupravy zastavily. Účinky plynu probíhaly v každém vlaku jinak. Cestující byli zasaženi různým množstvím plynu a podle toho vypadal jejich stav. Někteří měli jen drobné, nebo žádné obtíže, někteří byli zasaženi těžce a umírali.⁴²

První nouzové volání obdrželo řídicí středisko záchranné služby v 8.09 hodin. Z ostatních 15 napadených stanic přišlo nouzové volání do hodiny. Zatím se stále nevědělo, že jde o jeden útok. Po útoku bylo do 15 stanic metra vysláno 1364 zdravotníků a 131 sanitních vozů. Začalo docházet ke zmatku, jelikož záchranné sbory nebyly připraveny na akci takového rozsahu. Docházelo k zahlcení radiové sítě a z toho plynoucích výpadků spojení. Během hodiny policie uzavřela přístup do postižených

⁴² BRACKET, D. W. *Svatý teror amagedon v Tokiu*. Praha, 1998, s. 126 – 147.

stanic metra. Zároveň byly odebrány vzorky a započaly analýzy škodliviny. Hasičský sbor vytvořil u postižených stanic prostor pro akutní ošetření, začala evakuace raněných do nemocnic. Byly také vybudovány provizorní ošetřovny na místě. Třídění prováděly na postižených stanicích záchranné týmy. Oběti byly evakuovány z podzemí ven. Nedařilo se také třídřit raněné, protože velká část jich došla do nemocnice sama, což způsobovalo značné problémy s příjmem a také nerovnoměrné rozmístění postižených. Pro jejich přemístění však zdravotnické složky neměly dostatek prostředků. Hasičský sbor si vyžádal pomoc regionální lékařské asociace. Na postižené stanice pak bylo vysláno 47 lékařů, 23 zdravotních sester a 3 úředníci. Asi dvě hodiny po prvním objevení chemického ohrožení hasičský sbor identifikoval nebezpečnou látku mylně jako acetonitril. Nakonec byla látka identifikována policií asi v 11.00 hod. jako Sarin pomocí plynového chromatografu s hmotnostním spektrometrem při porovnání s údaji v databázi Národního ústavu pro normy a technologie v USA (National Institute of Standard and Technology). Nedošlo ovšem k předání informace hasičskému sboru, ani zdravotníkům. Ti danou informaci získali až po 11.00 z vysílání televize! Dekontaminace postižených na místě neštěstí nebyla provedena. To zapříčinilo otrávení i několika zdravotníků, nejspíše během převozů raněných. Na pomoc byly vyslány i složky sebeobrany Japonska (Japonské ozbrojené síly). Jejich vyslání ovšem trvalo několik hodin, protože armáda může zasáhnout pouze na vyzvání civilních úřadů. Po příjezdu na místo zahájila armáda dekontaminaci zasažených stanic a souprav metra.⁴³

3.4 Cvičení Podzim 2005

V noci z 22. na 23. září 2005 proběhlo v Pražském metru cvičení jednotek IZS na téma napadení soupravy metra teroristickým útokem s použitím výbušnin. Cvičení začalo v 01:00 22. září 2005, simulovaným výbuchem ve třetím vagónu soupravy metra, stojící ve stanici Náměstí republiky ve směru na Černý most. V protějším směru

⁴³ MIKA, O; NEKVAPILOVÁ, V. Japonsko. *Sarinový útok v tokijském metru - případová studie* [online]. 2012. Poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 14. 3. 2012]. Dostupný z [www: <http://www.japonsko.tnet.cz/clanek_sarin.htm>](http://www.japonsko.tnet.cz/clanek_sarin.htm).

se taktéž nacházela souprava. Výbuch poškodil obě soupravy metra, obložení stanice, elektroinstalaci stanice a došlo ke zvíření prachu a kouře. Nedošlo k propuknutí požáru, ale vlivem poškození elektrické instalace přestaly fungovat světla a eskalátory. V té době se ve stanici nacházelo okolo 200 lidí, z nichž bylo 15 osob usmrceno, 29 těžce zraněno a 114 osob lehce poraněno. V 01:02 obdrželo operační a informační středisko hasičského záchranného sboru (OPIS HZS) hl. m. Prahy tísňové volání. Na základě popisu místa a průběhu, byla situace vyhodnocena jako velmi závažná. Na místo byly okamžitě vyslány jednotky HZS hl. m. Prahy, jednotky HZS Metro a jednotky Sborů dobrovolných hasičů. Zásah byl prováděn z obou vstupních vestibulů stanice. V první fázi byl proveden průzkum místa, s použitím dýchací techniky. Byl rovněž proveden průzkum na výskyt chemických a radiačních látek. Poté byly vyslány jednotky HZS hl. m. Prahy s hydraulickým vyprošťovacím zařízením, síly a prostředky ZZS HMP a jednotky určené k evakuaci raněných osob. Jednotka HZS Metro zajistila náhradní osvětlení prostorů stanice, průzkum v prostoru tunelů a zajištění odvětrávání tunelů. Začalo třídění raněných. Těžce ranění byli ošetřeni na místě a poté evakuováni z prostor stanice s ostatními raněnými. Několik osob muselo být vyproštěno z vagónů za použití hydraulických vyprošťovacích zařízení. Ve vestibulu s výstupem na Náměstí republiky bylo zřízeno provizorní obvaziště k ošetření lehce raněných, kteří byli poté naloženi do autobusů a odvázeni do nemocnic. Těžce ranění byli odvázeni sanitními vozy. Bylo rovněž zřízeno psychologické pracoviště. Místo incidentu bylo od začátku uzavřeno policií, která také dohlížela nad průjezdností tras, určených k odvozu raněných do nemocnic. Během zásahu došlo i ke zranění dvou zasahujících hasičů, kterým muselo být rovněž poskytnuto lékařské ošetření. K ukončení zásahu došlo v 03:09. Jednotky se poté vrátily na své základny.⁴⁴

⁴⁴PORTÁT, V; KOSTÍK, J. Pořáry.cz. *Příprava na útok v metru i ve vlaku* [online]. 2005, poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 1. 3. 2012] dostupný z [www < http://www.pozary.cz/clanek/3994-priprava-na-utok-v-metru-i-ve-vlaku / >](http://www.pozary.cz/clanek/3994-priprava-na-utok-v-metru-i-ve-vlaku/).

4 METODY

Každá odborná vědecká práce musí být prováděna pomocí známých vědeckých metod. Účelem kapitoly je podat informace o metodách, použitých v bakalářské práci.

V kapitolách 2 a 3 je hlavní metodou *sběr dat*, což je analýza jakýchkoliv dokumentů, které nebyly vytvořeny za účelem našeho výzkumu.

V kapitole 5 je použita metoda *zpracování a použití scénáře* při rozhodování, která spočívá v časovém a logickém spojení informací obsažených v různých prognózách získaných pomocí různých prognostických technik. Ukazuje, jak se může vyvíjet budoucnost předmětu zkoumání na základě údajů o přítomnosti a vzájemných souvislostí postupně uskutečňovaných klíčových událostí. Výsledné scénáře jsou obrazem uspořádaným ze všech dosažitelných a významných prognóz a informací. Do scénáře se zařazují jen prognózy, které souvisí s vývojem prognózovaného předmětu zkoumání. Cílem metody scénářů je určení kritických okamžiků vývoje, u kterých je třeba uskutečnit zásadní rozhodnutí. Sestavení scénáře se zpravidla uskutečňuje v dále uvedených krocích: definice, strukturování a analýza předmětu zkoumání; identifikace, strukturování a analýza periferních oblastí (okolí); popis daného stavu pomocí deskriptorů; shrnutí trendů; výběr a interpretace podstatných scénářů; identifikace rušivých vlivů a ověřování jejich působení na scénáře; analýza důsledků pro předmět zkoumání; a realizace výsledků.⁴⁵

V bakalářské práci je k vytvoření scénáře použito metody *analogie*. Doc. Procházková⁴⁶ uvádí že: analogie (z řeckého analogia), je metoda, která spočívá v přenosu určitých strukturních či významových rysů jedné entity na entitu jinou, s cílem ověřit platnost řetězců následků, které z toho vyplývají a následně získat "nový" fakt, který původně na skutečnosti, na níž je tento rys přenášen, "nebyl patrný". Úsudky podle analogie jsou závěry, které se dělají na základě zjištěné podobnosti. Analogie bývá též charakterizována jako myšlenkový postup, při kterém na základě shody některých znaků dvou či více objektů lze učinit závěr o shodě i ostatních znaků těchto

⁴⁵ PROCHÁZKOVÁ, D. *Metody, nástroje a techniky pro rizikové inženýrství*. „rukopis“. s. 93 – 101.

⁴⁶ PROCHÁZKOVÁ, D. *Metody, nástroje a techniky pro rizikové inženýrství*. „rukopis“. s. 13 – 14.

objektů. Aby výsledky analogie byly dostatečně spolehlivé, je třeba respektovat následující poznatky:

- úsudek založit na podstatných znacích sledovaného objektu a na co největším počtu společných vlastností sledovaného objektu,
- souvislost příznaků, podle kterých se dělá úsudek o objektech, musí být co nejuzší,
- je třeba zřetelně vymežit, ve kterých vlastnostech a vztazích platí úsudek o analogii,
- je třeba rozpoznat i rozdíly mezi objekty, které se musí dále zkoumat.

Metoda analogie je založena na využívání podobnosti znaků, prvků, struktury a reakcí mezi různými objekty, systémy nebo jevy. Jde především o podobnosti mezi strukturami a funkcemi objektů jako přírodních a účelových systémů. Obecně lze analogii členit na analogii funkční a strukturní. Protože postupy a závěry vytvořené na základě analogie nejsou jisté, ale mají jen určitou pravděpodobnost, musí se jejich platnost vždy prakticky ověřit. V širším slova smyslu podstatou metody analogie je vyhledávání a uplatnění podobného, analogického celkového řešení. S širším pojetím analogie, jako elementární metodou tvůrčího myšlení, pracují některé rozsáhlejší metody a systémy tvůrčího myšlení.

Podle věcné orientace myšlenkových postupů, na kterých je analogie založena, rozlišujeme jejich různé druhy. Jde například o analogie přímé (ze shodných nebo jiných oblastí společenského bytí, než je řešený problém), analogie symbolické, fantastické, osobní atd.

Metoda analogie se používá většinou pro tvůrčí řešení jednoduchých problémů prakticky ve všech oblastech lidské činnosti. Patří k elementárním metodám univerzální povahy a bývá často spojována s uplatněním metody hodnotové analýzy. Předpokladem pro použití této metody je rozvinutá představivost a obrazotvornost vycházející z bohatých speciálních i všeobecných znalostí a vědomostí. Podmínky týmové práce znásobují efekty dosahované předmětnou metodou. K přednostem metody patří její jednoduchý princip, k nedostatkům pak silný prvek náhodnosti nalezení úspěšného

řešení. Kvalifikovaný výsledek je silně závislý na znalostech a zkušenostech uživatele. Analogie je odvození závěru na základě podobnosti s jiným systémem či s jinou situací, a proto se používá velmi často při zpracování případových studií. Znalosti v tomto případě nemají podobu (obecných) pravidel, ale jsou tvořeny souborem dříve vyřešených (typických) případů, a to vyřešených jak úspěšně, tak i neúspěšně. Výhodou je, že na rozdíl např. od klasických expertních systémů, není třeba pracně získávat znalosti od „experta“, ale stačí získat jen dostatek reprezentativních případových studií. Rozpoznání analogických struktur je základním požadavkem pro úspěšné řešení problémů na základě metody analogie a je skutečností, že právě toto rozpoznání je obtížnou, ne-li nejobtížnější fází celého procesu. Při aplikaci na systémy je nutné posuzovat podobnost nejen prvků, ale i vazeb a toků mezi prvky. S rozvojem IT vznikla celá teorie rozpoznávání obrazců.

Dále je v kapitole 5 použita metoda *What – If Analýza* (analýza toho, co se stane když). Je to analýza toho, co se stane, když je postup na hledání možných dopadů vybraných pohrom nebo provozních situací. Technika „Co se stane, když ...“ je přístup spontánní diskuse a hledání nápadů, ve které skupina zkušených lidí dobře obeznámených s procesem klade otázky nebo vyslovuje úvahy o možných nežádoucích událostech. Není to vnitřně strukturovaná technika jako některé jiné (např. HAZOP a FMEA). Namísto toho po analytikovi požaduje, aby přizpůsobil základní koncept určitému účelu. Účelem analýzy je identifikovat zdroje rizika, nebezpečné situace nebo určité nehodové události, které mohou způsobit nežádoucí dopady. Metoda může zahrnovat vyšetřování možných odchylek od projektu, stavby, modifikace nebo provozního záměru. Vyžaduje základní porozumění účelu, které mohou vést k nehodě. Ve své nejjednodušší formě se při použití techniky what - if vytváří seznam otázek a odpovědí spojených s procesem. Může také vést k tabulkovému seznamu nebezpečných situací, k seznamu jejich ochrany proti dopadům a k seznamu navrhovaných možných návrhů na snížení rizika. Analýza může být prováděna s využitím libovolných informací a znalostí o procesu v jakékoliv fázi jeho života.⁴⁷

⁴⁷ PROCHÁZKOVÁ, D., ŠESTÁK, B. *Lidská bezpečnost*. Praha, 2007, s. 48-49.

Další metoda použitá v kapitole 5 je *analyticko - syntetická*. Metoda je založena na prvotním sledování celku a získání celkového přehledu. Následuje rozložení celku na části a prvky, zbavení se nepodstatného a vedlejšího, získání přehledu o struktuře. Zjištění funkce prvků jako jednotlivých objektů i v celku. Nalezení a soustředění pozornosti na části, které jsou významné a důležité. Vypátrání vzájemných vztahů a vzájemného působení podstatných částí. Opětovné sestavení celku. Porovnání celku s podobným a hledání jeho stručné formy, pojmu pro celek. Praktické použití nových poznatků, vyhledání obměn.⁴⁸

Pro vytvoření závěru práce je použita metoda *hodnocení*. Hodnocení je metoda stanovení hodnoty sledované entity v dané hodnotové stupnici. Podle konkrétní povahy předmětu hodnocení spočívá ve srovnání s kritériem nebo souborem kritérií, která představují měřítka, určující, poznávací a rozlišovací znaky pro srovnávání. Hodnocení je proces, který je podstatnou složkou řízení a regulace a významnou složkou rozhodování. Hodnocení souvisí s individuálními rozdíly v interpretaci sémantické informace. Dle metody Osgoodův sémantický diferenciál jsou tři významné aspekty pojmu, a to: dimenze hodnotící (soulad s individuálním záměrem); faktor potence (míra působení); a rozeznání aktivity (aktivní-pasivní, rychlý-pomalý).

Struktura procesu hodnocení závisí na těchto faktorech:

- co je hodnoceno,
- kdy je hodnoceno, resp. vzhledem k jakému časovému okamžiku je hodnoceno,
- jak, tj. na základě jakých kritérií, je hodnoceno. Hodnocení představuje uplatnění jistých kritérií, hodnotících funkcí nebo preferencí.

Samotné slovo „hodnocení“ se používá v několika významech. První význam znamená sledování procesu pomocí monitorování nebo pozorování procesu. Druhý význam znamená porovnání s nějakým stanoveným limitem a třetí význam, o který se opírá analýza rizik, znamená porovnání se stanoveným limitem a domyšlení všech více či méně pravděpodobných následků. Při hodnocení vycházíme jednak z dat a jednak ze shromážděných poznatků. Reprezentuje nástroj pro komplexní a systémové

⁴⁸ GERŠLOVÁ, J. *Vádemékum vědecké a odborné práce*. Praha, 2009, s. 26 – 27.

zkoumání důsledků předpokládaných projektů, plánů a politických zájmů. U tohoto typu hodnocení je důležitá referenční úroveň, kterou může být původní (současný) stav, který se vyvine bez jakékoliv činnosti, nějaký mezní nebo cílový (žádoucí) stav, ideální stav. Systematicky se sledují vztahy popsané jako řetězec příčin a dopadů (scénáře pohrom) a určují se dopady prvního řádu tam, kde lze přímo rozeznat příčinu. Hodnocení reprezentuje nástroj pro komplexní a systémové zkoumání důsledků předpokládaných projektů, plánů a politických zájmů. U tohoto typu hodnocení je důležitá referenční úroveň, kterou může být původní (současný) stav, stav, který se vyvine bez jakékoliv činnosti, nějaký mezní nebo cílový (žádoucí) stav, ideální stav.⁴⁹

⁴⁹ PROCHÁZKOVÁ, D. *Metody, nástroje a techniky pro rizikové inženýrství*. „rukopis“. s. 42 – 46.

5 SCÉNÁŘE ÚTOKŮ A ODEZEV

Z dat uvedených v kapitole 3 vyplývá, že teroristické útoky představují významné ohrožení bezpečí lidí a ostatních chráněných zájmů všude, kde se odehrají. V případě některých míst jako jsou nádraží, školy, nemocnice, elektrárny dochází i k velkým sekundárním dlouhodobým dopadům, protože obnova poškozených objektů a infrastruktur není snadná. Do důležitých objektů patří i objekty spojené s politikou státu v oblasti mezinárodní, tj. ambasády. Práce bude sledovat útok na ambasádu cizího státu a na pražské metro.

5.1 Velvyslanectví

Velvyslanectví představuje diplomatickou moc jednoho státu na území jiného státu. Teroristé nejsou vždy schopni podniknout útok na území cílového státu. Proto se již několikrát v minulosti rozhodli zaútočit na cílový stát na území státu jiného, právě prostřednictvím velvyslanectví. Při obsazení velvyslanectví získají významné rukojmí daného státu a získají tak silnou vyjednávací pozici. Zákrok proti nim je navíc znesnadněn mezinárodními úmluvami. Scénář vychází ze situací, popsanych v odstavcích 3.1 a 3.2.

5.1.1 Scénář útoku

Během roku 2011 došlo ve většině zemí arabského Světa k masovým protestům proti místním vládám. Ve většině států vedly protesty k pádu vlády. V jednom státu se vládní režim vzdát nehodlá a drží se u moci pomocí vojenské síly, kterou využívá k tvrdým represím proti obyvatelstvu. Skupinka čtyř imigrantů, z daného arabského státu, žijících v České republice, se rozhodne vyřešit nastalou situaci po svém.

Na základě údajů o teroristických útocích shromážděných v kapitole 2, je nejpravděpodobnější scénář teroristického útoku na velvyslanectví v Praze následující:

1. Dne 21. října 2011 v 10:00) hodin středoevropského času vejdou 4 muži na velvyslanectví daného arabského státu.
2. Pod záminkou žádosti o pas se skupince mužů podaří dostat bez problémů dovnitř.
3. Muži jsou vyzbrojeni brokovnicemi a vyhrožují násilím. Během 5 minut se jim podaří odzbrojit strážné a obsadit celou budovu.
4. Pro vyjádření síly a získání pozice použijí dýmovnice.
5. Muži získají 13 rukojmí. Jsou mezi nimi zaměstnanci velvyslanectví i občané ČR, kteří se v dané době nacházeli na ambasádě.
6. V 10:15 obdrží operátoři tísňové linky 158 oznámení o držení rukojmí na velvyslanectví. Jsou jim předány požadavky na změnu politického systému v dané arabské zemi (požadavky musí být předány vládě daného státu, ČR nemůže rozhodovat za cizí stát).
7. Na místo je vyslána policejní hlídka, aby ověřila stav.
8. V 10:22 hlídka potvrdí, že volání je pravdivé.
9. Nastává vyjednávání s oficiálními místy předmětného státu přes ministerstvo zahraničí, protože území velvyslanectví nepatří pod správu ČR.
10. Pro zajištění bezpečí okolí velvyslanectví jsou na místo vyslány k pozorování základní jednotky IZS, tj. policie, hasiči a zdravotníci a k nim je přiřazena jednotka Útvaru rychlého nasazení (URNa), jejíž součástí je zásahový tým, odstřelovači a vyjednaváči.
11. V 16:14 přichází zpráva, že vláda daného státu dala souhlas ke vstupu příslušných složek IZS na území velvyslanectví a ke společné akci proti teroristům.
12. Přes ministerstvo zahraničí je dohodnut společný postup při zásahu proti teroristům ze strany ochranných jednotek ambasády a policie ČR, způsob velení, plán zásahu i podpora dalších složek IZS zaměřená na ochranu životů a zdraví lidí na velvyslanectví a v jejím okolí.
13. V 10:43 začíná vyjednávání s teroristy.

14. V 18:26 se vyjednávačům podaří domluvit propuštění dvou rukojmí z řad občanů ČR výměnou za dodání potravin pro teroristy a zbylá rukojmí.
15. V 03:27 dochází ke společnému zásahu policie ČR a příslušných orgánů velvyslanectví.
16. V 03:35 jsou všichni čtyři únosci zatčeni a všechna rukojmí zachráněna.
17. V 4:02 jsou zatčení transportováni policií do vazby.

5.1.2 Dopady spojené s útokem

První cíl práce, kterým bylo zmapovat dopady teroristického útoku na chráněné zájmy, bylo dosaženo pomocí metody What, If aplikované na data specifikovaná v kapitole 3. Výsledky jsou uvedené v tabulce 1.

Tabulka 1 Dopady teroristického útoku na velvyslanectví⁵⁰

Chráněný zájem	Dopady na chráněný zájem
Životy a zdraví lidí	Ohrožení životů a zdraví rukojmí. Omezení možnosti stravování, volného pohybu, hygieny apod. u rukojmí. Omezení pohybu lidí v okolí ambasády.
Bezpečí lidí	Psychické trauma rukojmí a jejich blízkých. Nejistota lidí v okolí.

⁵⁰ „Vlastní zdroj“

Majetek	Poškození objektu a některých zařízení činností teroristů. Ztráty, poškození nebo zničení osobních věcí.
Veřejné blaho	Strach o sebe, rodinu, děti u rukojmí. Narušení pohody občanů ČR v okolí ambasády.
Životní prostředí	Škody v objektu ambasády, tj. i na zahradě a okolí způsobené aplikací nebezpečných látek.
Infrastruktury a technologie	Omezení dodávek surovin a dalších komodit na ambasádu
	Omezení dopravy v okolí ambasády
	Zajištění specifických jednání diplomatických služeb

5.1.3 Scénář odezvy

Druhým cílem práce je na základě konkrétních dopadů v tabulce 1 vytvořit seznam kvalifikovaných úkolů odezvy. Pomocí syntézy poznatků uvedených v kapitole 2 a poznatků z prací M. Brzybohatého⁵¹ a L. Thompsona⁵² jsou ke snížení ztrát na životech a zdraví lidí nutná opatření:

1. **Evakuace osob** z blízkosti místa incidentu, aby nedošlo k jejich zranění, nebo aby se nemohli stát dalšími rukojmí. Provádí policie.

⁵¹ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha, 1999, s. 90 – 96.

⁵² THOMPSON, L. *Záchrana rukojmích: přehled zbraní a taktik*. Frýdek-Místek, 2003, s. 13-154.

2. **Zamezení vstupu nepovoleným osobám** do místa incidentu, aby nedošlo k jejich zranění, aby se nemohli stát dalšími rukojmími, nebo nenapomáhali teroristům (i nevědomky např. média).
3. **Odříznutí místa incidentu**, zejména od dodávek plynu, aby nedošlo k explozi, dále od možnosti sledování sdělovacích prostředků a používání komunikačních prostředků.
4. **Důsledné dodržování ustanovení mezinárodního práva.**
5. **Udržování přehledu o přítomnosti osob** v místě incidentu pro správné provedení zásahu.
6. **Shromáždování informací** a to jak o místě incidentu, o pachatelích, tak i o vlastních silách a možnostech.
7. **Při komunikaci s pachateli je nutné použít** správné vyjednávání, aby nedošlo ke vzniku zkratovitého jednání, jež se může stát pro rukojmí osudným.
8. **Práce se sdělovacími prostředky** a vyrozumění příbuzných postižených osob je důležitou součástí zásahu a následnou povinností složek IZS. Tlak veřejnosti a sdělovacích prostředků na zasahující složky IZS na poskytování informací časem vzrůstá a obvykle nekončí ukončením zásahu - je proto vhodné, aby poskytování informací co nejdříve převzala operační střediska složek IZS a následně tisková mluvčí, případně vytvořená informační centra.
9. **Po dohodě přes diplomatické kruhy nasazení speciální jednotky**, jejíž příslušníci mají odborný výcvik ve zvládnání podobných situací, mají zajištěno potřebné vybavení.

5.1.4 Hodnocení vhodnosti odezvy

Každé předběžné rozhodnutí je zapotřebí otestovat, zda neobsahuje chyby. Proto je scénář odezvy podroben hodnocení, na základě vytvořených kritérií, jež zohledňují především hospodárnost a účinnost odezvy. Po kritickém vyhodnocení situace byla zvolena následující kritéria:

- zvolení vhodných sil a prostředků,
- dostatečné zabránění vzniku škody,
- vhodnost zásahu.

Zvolení vhodných sil a prostředků: Jako prioritní jednotka u zásahu je útvar rychlého nasazení. Útvar má celorepublikovou působnost a soustřeďuje se na řešení popisované události. Jelikož je dostatečný časový prostor, aby se jednotka dostala na místo, je její použití ideální. První část zásahu vede zkušený vyjednávač. Vyjednávání, pokud je pro něj prostor, se jeví jako nejvhodnější metoda řešení situace, jelikož může dojít k vyřešení bez použití násilí, a tudíž bez ohrožení rukojmí. Po vyčerpání možností vyjednávání je použita zásahová jednotka a odpovídajícím výcvikem a vybavením.

Dostatečné zabránění vzniku škody: Místo incidentu je v prvotní fázi zcela uzavřeno, čímž je zabráněno vzniku újmy dalším osobám. Dochází k uzavření plynu, aby se zabránilo možnosti exploze objektu.

Vhodnost zásahu: Při zásahu je prvotně použit vyjednávač, který může dohodou s pachatelem vyřešit situaci bez použití násilí. Po vyčerpání možností vyjednávání je nasazena jednotka, jež je specializovaná na zákroky proti zvláště nebezpečným pachatelům.

Po prověření scénáře pomocí kritérií je zřejmé, že odezva na popsanou situaci je vhodná.

5.2 Metro

Dopravní systémy (metra) se staly velmi významnými dopravními prostředky ve velkých městských aglomeracích. Mají mnoho výhod a jsou schopny v krátké době přepravovat velké množství cestujících. Jejich zastávky bývají obvykle situovány pod zemský povrch, tudíž jsou většinou dobře uzavřeny. Dané dva faktory, velké množství lidí na malém, uzavřeném prostranství z metra dělají zajímavý cíl v očích teroristů.

5.2.1 Scénář útoku

Jak vyplývá z kapitoly 2, dělí se teroristické útoky na několik druhů. Při útocích proti lidem jsou terčem útoku místa s velkou koncentrací lidí na malém prostoru. Teroristé se snaží záměrně vybírat místa, kde by byl útok nejvíce efektivní. Jedním z míst s velikou koncentrací lidí je v ČR pražské metro. Předložený scénář nasimuluje útok na metro v Praze. Předlohou pro scénář jsou události popsány v odstavcích 3.2 a 3.3.

1. Dne 1. listopadu, 2011 v 7:00 vstoupí tři muži do stanic metra Malostranská, Invalidovna a Nádraží Holešovice.
2. Všichni tři nastoupí do souprav metra. První muž na trase A ve směru Skalka, druhý muž na trase B ve směru Zličín a třetí muž na trase C ve směru Háje.
3. Všichni tři mají u sebe dva zatavené igelitové sáčky, naplněné čirou kapalinou, zabalené do novin a deštník s nabroušeným hrotem.
4. První muž zahájí útok v 7:03. Těsně před stanicí Staroměstská propichuje sáčky a rychle opouští stanicí. Venku již na něj čeká automobil s řidičem.
5. Druhý muž propichuje sáčky ve stanicí Křižíkova v 7:04 a taky uniká do připraveného vozidla.

6. Třetímu muži se daří propíchnout pouze jeden sáček. Dochází k tomu v 7:03 ve stanici Vltavská.
7. Kapalina se ve všech soupravách začíná měnit na plyn. Dochází k zasažení prvních cestujících. Soupravy poté zastavují ve stanicích Můstek a Florenc. Několik cestujících vystupuje ze soupravy, protože trpí nevolnostmi, bolestmi hlavy, rozostřeným viděním a problémy s dýcháním. Soupravy pokračují v cestě.
8. Soupravy zamořují další stanice, kterými projíždějí. Míjí se ve stanicích Můstek a Muzeum.
9. V 7:15 jsou zpozorováni další otrávení lidé hlavně ve stanicích Můstek, Florenc a Muzeum. Pracovníci metra volají pro postižené záchrannou službu.
10. V 7:25 si operátoři metra uvědomují, že zdroj nákazy je nejspíše v soupravách metra a proto je zastavují. Souprava na trase A je již na konečné ve stanici Skalka, souprava na trase B je ve stanici Anděl a souprava na trase C ve stanici Vyšehrad. Celkově je tedy zamořeno 19 stanic metra, včetně tří přestupních stanic.
11. V 7:26 jsou již na cestě jednotky policie a hasičů.
12. Hasiči ve speciálních oblecích začínají prohledávat stanice, lokalizují a zneškodňují místo unikání látky a vynášejí přeživší pasažéry.
13. V 7:35 je zjištěno, že kontaminující látkou je Sarin.
14. V 7:45 se zpráva o útoku dostává do médií. Lidé přestávají používat metro. Kolabuje dopravní systém v celém městě. Postižení pasažéři, kteří se dostali z dosahu látky, jsou odváženi do nemocnic, kde jim jsou aplikována antidota.
15. V 8:00 se schází krizový štáb. Rozhoduje o uzavření metra, dokud nebude vyloučena možnost dalších útoků. Je nařízena zvýšená kontrola všech míst s vyšší koncentrací lidí.
16. Odklizení mrtvých a dekontaminace stanic trvá tři dny. Je postiženo okolo 800 pasažérů, 42 lidí útok nepřežije.

5.2.2 Dopady spojené s útokem

Dopady útoku na chráněné zájmy jsou vyhodnoceny metodou what - if a jsou uvedeny v tabulce 2.

Tabulka 2. Dopady teroristického útoku na metro⁵³

Chráněný zájem	Dopady na chráněný zájem
Životy a zdraví lidí	Ztráty na životech, poškození zdraví, trvalé zdravotní následky.
Bezpečí lidí	Psychické trauma cestujících a jejich blízkých. Nejistota lidí.
Majetek	Poškození objektu a některých zařízení činností teroristů a záchranných jednotek. Ztráty, poškození nebo zničení osobních věcí.
Veřejné blaho	Strach o sebe, rodinu, děti. Narušení pohody občanů ČR. Častější policejní kontroly na místech většího pohybu osob.

⁵³ „vlastní zdroj“

Životní prostředí	Použití chemických látek v prostoru stanice, použití sorbentů. Možnost znečištění podzemních vod.
Infrastruktury a technologie	Dopravní kolaps v celém městě na delší dobu.
	Zhoršení dodávek potravin a zboží v důsledku přetížení silnic.

5.2.3 Scénář odezvy

Na základě scénáře útoku a jeho dopadů na chráněné zájmy navržen na základě metodik zásahů IZS⁵⁴ je dále nasimulován seznam kvalifikovaných úkolů odezvy. Pomocí syntézy poznatků uvedených v kapitole 2 a především v práci R. Prymuly⁵⁵ jsou ke snížení ztrát na životech a zdraví lidí nutná opatření:

1. Prioritou činnosti je **soustředit a vhodně organizovat dostatečné množství sil a prostředků** složek IZS.
2. **Uzavření zasažené oblasti**, aby nedošlo ke zranění dalších osob.
3. **Ochrana osob před účinky chemické látky**, nelze vyslat záchranné jednotky do zamořeného prostředí bez patřičného vybavení a výcviku.
4. **Detekce použité látky**. Určení látky je nezbytné pro zahájení účinné léčby i pro dekontaminaci prostoru.
5. **Odmoření osob** evakuovaných z místa incidentu, aby se zabránilo dalšímu pronikání toxických látek do organismů obětí.

⁵⁴ Česko. Typová činnost složek IZS při společném zásahu u mimořádné události s velkým počtem raněných a obětí STČ 09/IZS. In *Katalogový soubor – Typová činnost složek IZS při společném zásahu*. 2008. s. 3 – 14.

⁵⁵ PRYMULA, R. *Biologický a chemický terorismus informace pro každého*, Praha, 2002, s. 105 -122.

6. **Terapie akutních intoxikací.** Při poskytnutí včasné lékařské pomoci mají postižení šanci na uzdravení. Léčba musí být ovšem zahájena bezodkladně, o přežití rozhodují minuty. Při laickém třízení raněných je vhodné používat metodu START.
7. **Identifikace zemřelých osob** umožní „prohlášení osoby za mrtvou,“ což má zásadní význam pro právní situaci pozůstalých.
8. **Vytvořit podmínky k identifikaci zemřelých osob** pro potřeby vyšetřování orgánů činných v trestním řízení (zúčastní-li se vyšetřování) nebo soudního lékařství je nezbytné ponechat části těl zemřelých, případně zemřelé osoby na místě (označit) až do ukončení vyšetřování (pokud je to možné s ohledem na podmínky zásahu a lékař konstatuje smrt osoby).
9. **Zachování stop a důkazů pro objasnění příčin** slouží pro více vyšetřovacích orgánů. U tak rozsáhlého incidentu budou následně prováděna různá inspekční šetření specializovanými orgány zjišťujícími příčiny vzniku. Způsob provedení záchranných a likvidačních prací je proto vhodné v rámci možností s těmito orgány konzultovat a v každém případě od počátku věnovat maximální pozornost a úsilí i dokumentování zásahu, zejména fotografickému. Je třeba povolat na místo experty soudního lékařství.
10. **Práce se sdělovacími prostředky** a vyrozumění příbuzných postižených osob je důležitou součástí zásahu a následnou povinností složek IZS. Tlak veřejnosti a sdělovacích prostředků na zasahující složky IZS na poskytování informací časem vzrůstá a obvykle nekončí ukončením zásahu - je proto vhodné, aby poskytování informací co nejdříve převzala operační střediska složek IZS a následně tiskoví mluvčí, případně vytvořená informační centra.
11. **Zajištění posttraumatické péče** obětem není určeno jen pro místo zásahu. U některých druhů MU s velkým počtem raněných a obětí se počet osob potřebujících péči následně rozrůstá o oběti stresu mezi záchranáři, příbuznými raněných osob a pozůstalými. Tyto důsledky MU obvykle nemůže řešit velitel zásahu v době zásahu a je zapotřebí z úrovně operačního řízení iniciovat struktury schopné poskytovat posttraumatickou péči.

12. *Odmoření místa incidentu* a zahájení vyšetřování.

5.2.4 Hodnocení vhodnosti odezvy

Každé předběžné rozhodnutí je zapotřebí otestovat, zda neobsahuje chyby. Proto bude scénář odezvy podroben hodnocení, na základě vytvořených kritérií, jež zohledňují především hospodárnost a účinnost odezvy.

Po analýze situace byla zvolena tato kritéria:

- dostatečné zabránění vzniku škody,
- vhodnost zásahu.

Dostatečné zabránění vzniku škody: Dochází k uzavření místa incidentu, aby nedošlo k újmě na zdraví a životech dalších osob. Osoby vcházející do zamořených oblastí mají odpovídající vybavení a výcvik. Osoby opouštějící prostor jsou dekontaminovány, aby bylo zabráněno šíření látky.

Vhodnost zásahu: Pro zásah je vyčleněno dostatečné množství sil a prostředků IZS. Dochází k detekci látky, způsobující situaci, aby raněným mohla být poskytnuta vhodná péče. Zranění jsou tříděni podle závažnosti zranění, aby mohla být všem poskytnuta odpovídající péče. Jsou informovány sdělovací prostředky, aby nevznikala panika.

Po prověření scénáře pomocí kritérií je zřejmé, že odezva na popsanou situaci je vhodná.

5.3 Kritické problémy

V případě útoku popsaném v odstavci 5.1 se na základě kritického vyhodnocení jako kritický problém jeví skutečnost, že území ambasády není územím ČR, a proto je zde vážně narušena a omezena rychlá činnost odezvy. Samotnému zásahu musí tedy předcházet, mnohdy zdlouhavá, diplomatická jednání, která mohou být i značně složitá. Bezpečnostní složky mohou zasáhnout pouze se svolením nebo přímo na vyžádání

státu, kterému velvyslanectví náleží. Může rovněž nastat situace, kdy domovský stát velvyslanectví chce, aby zásah provedly jeho vlastní jednotky. Zde ovšem dochází rovněž k problému, s pohybem těchto jednotek na území domovského státu při přípravě k zásahu. Situaci může dále zkomplikovat, pokud se na území velvyslanectví nachází i jiní státní příslušníci, než domovského státu a ČR. Náročnost a zdlouhavost diplomatických jednání, mohou vést k zbytečnému odkládání zásahu, čímž může dojít k vyhocení situace narůstající agresivitou pachatelů, jejichž nervozita rovněž stoupá. To vede ke zvýšenému riziku újmy na zdraví nebo životě rukojmí.

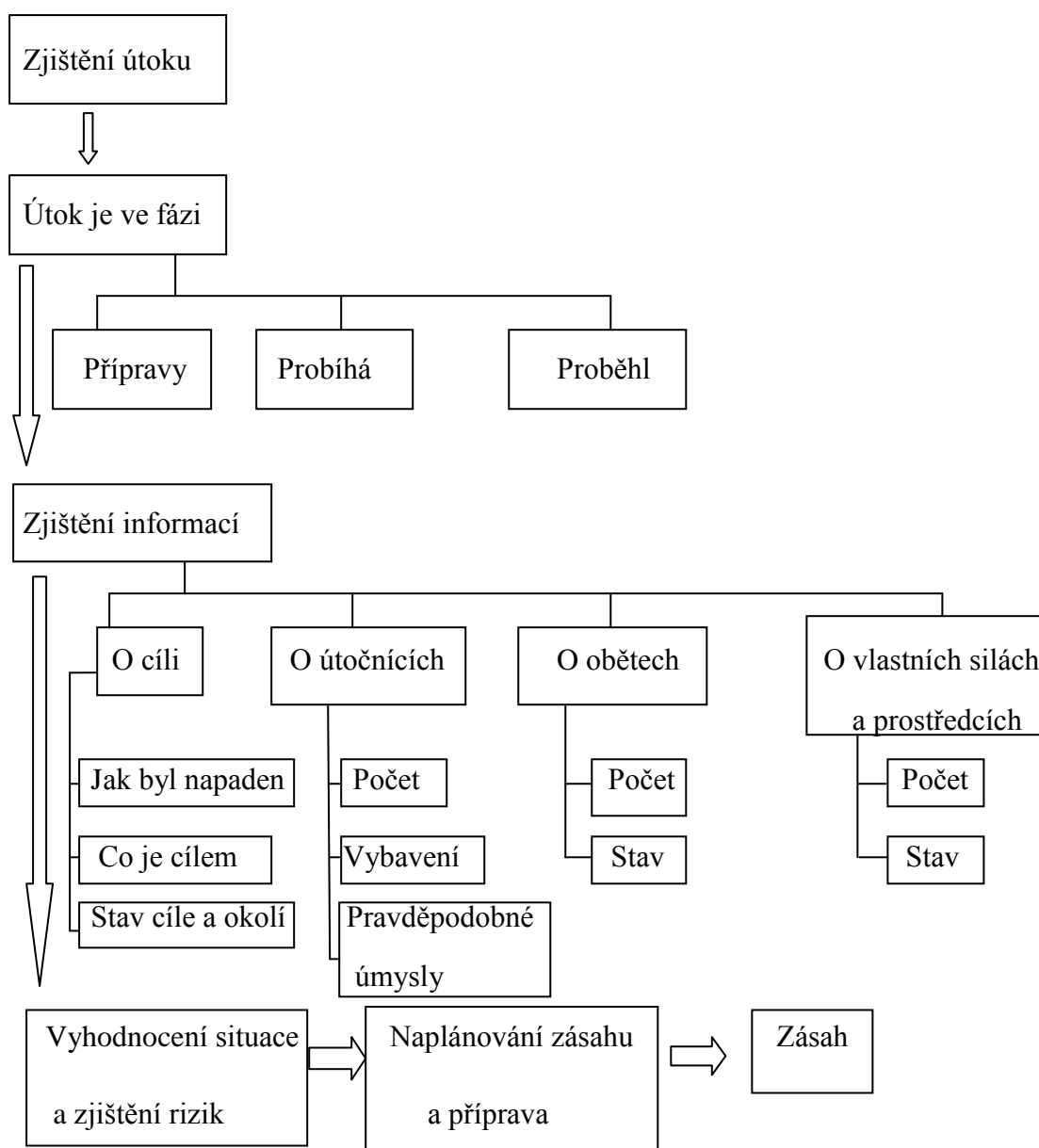
Velmi významným činitelem při operacích se zadrženými rukojmími, je osoba vyjednavče. Zkušený vyjednavč přispívá ke zklidnění situace, dokáže připravit, nebo odhadnout moment, kdy je vhodné provést zásah. Naopak špatné vyjednávání může situaci velmi rychle vyhrotit a zhoršit, a tím přivodit újmu na zdraví nebo životu rukojmí. Je tedy nutné, aby vyjednávání vedli zkušení a připravení odborníci, kteří mají dostatečný výcvik a odborné znalosti.

Při útoku popsaném v odstavci 5.2 je kritickým problémem rozsah útoku. Jelikož dochází k zasažení většího počtu míst, která nejsou provázaná, je k zásahu zapotřebí značného množství jednotek. Situace je navíc umocněna použitím chemické zbraně, u které je zapotřebí používat speciálního vybavení, aby nedošlo k poranění zasahujících. Je tedy nutná velmi dobrá koordinace zasahujících jednotek, aby byly síly využity co možná nejefektivněji. Dobrá koordinace se dnes neobejde bez kvalitního zajištění komunikačních kanálů, po kterých budou předávány informace a příkazy. Jelikož je situace velmi složitá a nepředvídatelná, je důležité ponechat si dostatečné zálohy, kdyby došlo ke zhoršení situace, nebo k dalším útokům.

5.4 Zásady řešení protiteroristických akcí

Z údajů v odstavcích 5.1 a 5.2 je zřejmé, že teroristické útoky mají různé projevy a následky, které závisí na místě výskytu, použitém způsobu útoku, denní době, množství lidí a dalších faktorech. Princip odezvy a jejího řízení je vždy zaměřen na ochranu veřejných zájmů, a tudíž na základě zkušeností a dobré praxe má jednu logickou strukturu, která je zobrazená na schématu 1.

Schéma č. 1. Vhodný postup při protiteroristické akci⁵⁶

⁵⁶ „Vlastní zdroj“

Ze schématu 1 je zřejmá jednoznačná orientace na cíl zásahu. Pro konkrétní odezvu jsou nezbytné plány zásahu, a proto se připravují předem. Na plány musí rovněž navazovat náležitý výcvik zasahujících jednotek a upravovat jejich vybavení. Bez uvedených atributů nelze adekvátní odezvu provést.

ZÁVĚR

Práce posuzuje možnosti řízení krizových situací vyvolaných teroristickými akcemi. Možnosti řízení jsou posouzeny na scénářích teroristických útoků, vytvořených analogií podle již provedených teroristických akcí. Pro širokou škálu možných teroristických útoků, není v možnostech práce probrat všechny. Vybrána byla akce se zadržením rukojmí v prostorách velvyslanectví a použití chemické otravné látky v soupravách metra.

Z analýzy a vyhodnocení poznatků v literatuře vyplynulo, že problematika terorismu, je velmi obsáhlá a existují na ní různé názory. Další zjištěnou slabinou je skutečnost, že neexistuje mezinárodní legislativní definice terorismu. Dnešní teroristické skupiny jsou nadnárodní, a proto k jejich eliminaci je zapotřebí mezinárodní spolupráce, která je zatím jen částečná.

Hlavním cílem práce bylo vytvoření scénářů teroristických útoků a scénářů odezev na dané útoky. Za pomoci analogie s již uskutečněnými útoky byly vytvořeny scénáře pro útok na velvyslanectví se zadržením rukojmí a útok s použitím chemické zbraně na soupravy metra. Odezva pro správné řízení protiteroristických akcí je zapotřebí znát následky, které vyvolají. Mnohé následky ovšem nemusí být na první pohled patrné. Jejich opomenutí ovšem může způsobit značné zhoršení situace, nebo i její úplné nezvládnutí. Pro zjištění všech následků zkoumaných útoků, byla provedena what – if analýza, která umožňuje odhalení veškerých možných dopadů. Po zjištění všech dopadů, mohly být vytvořeny scénáře odezev, zahrnující všechny zjištěné skutečnosti. Scénáře, vzniklé popsáním způsobem, by měli být vhodnými scénáři pro řešení popsanych teroristických útoků. Přesto jsou ještě podrobeny hodnocení se zaměřením na hospodárnost a účinnost, aby byla jejich správnost potvrzena. Pro potřeby hodnocení došlo k vytvoření kritérií, kterými byly scénáře zkoumány. Oba scénáře hodnocením prošly, tudíž jsou použitelné pro skutečné zásahy.

Během zásahu může dojít ke komplikacím, jež mohou průběh odezvy ohrozit. Pomocí analýzy byly nalezeny kritické problémy u jednotlivých scénářů. V případě

scénáře s velvyslanectvím je kritickým problémem nutnost mezinárodního řešení problému, jelikož na území velvyslanectví se vztahuje jiná státní moc. U scénáře s metrem byl jako kritický problém vyhodnocen rozsah provedeného útoku, který vyžaduje nasazení velkého množství speciálně vycvičených a vybavených sil.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Při tvorbě bakalářské práce byly využity následující zdroje:

Literární zdroje

1. BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. 1. vyd. Praha: Police history, 1999. 141 s. ISBN. 80-902670-1-7.
2. BRACKET, D. W. *Svatý teror armagedon v Tokiu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1998. 208 s. ISBN. 80-204-0669-7
3. DAVID, V., MALACKA, M. *Fenomén mezinárodního terorismu*. 1. vyd. Praha: Právnické a ekonomické nakladatelství, 2005. 143 s. ISBN. 80-7201-524-9.
4. DUNNIGAN, J. F. *Bojiště zítřka*. 1. vyd. Praha: Baronet, 2004. 356 s. ISBN. 80-7214-642-4.
5. GERŠLOVÁ, J. *Vádemékum vědecké a odborné práce*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009. 148 s. ISBN 978-80-7431-002-7.
6. IBÁÑEZ, L. *Logika terorismu*. Přel. J. Novotná. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. 321 s. ISBN. 978-80-200-1724-6 (váz.).
7. Kolektiv autorů pod vedením Ministerstva zahraničních věcí ČR, *Bezpečnostní strategie České republiky 2011*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2011. 20. s. ISBN. 978-80-7441-005-5.
8. KOVÁŘ, M. *Protiteroristické operace na záchranu rukojmích*, 1. vyd. Praha: Mladá fronta. 2009. 137 s. ISBN. 978-80-204-1878-4.
9. MATOUŠEK, J., MIKA, O., J., VIČAR, D. *Nové hrozby terorismu: chemický, biologický, radiologický a jaderný terorismus: skripta*. 1. vyd. Brno: Univerzita obrany, 2005. 121 s. ISBN 80-7231-037-2.

10. MATOUŠEK, J., LINHART, P. *CBRN : Chemické zbraně*. 1. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. 151 s. ISBN 808663471X.
11. MIKA, O., J. *Současný terorismus: řešení krizových situací*. vyd. 1. Praha: Triton, 2003. 92 s. Řešení krizových situací. ISBN 80-7254-409-8.
12. PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost a krizové řízení*. 1. vyd. Praha: Police history, 2006. 255 s. ISBN 80-86477-35-5.
13. PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 248 s. ISBN 978-80-86723-97-6.
14. PROCHÁZKOVÁ, D. *Krizové řízení, havarijní plánování a ochrana obyvatelstva*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. 111 s. Vysokoškolská učebnice. ISBN 978-80-86708-86-7.
15. PROCHÁZKOVÁ, D. *Monitoring zdrojů ohrožení v území*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2009. 108 s. Vysokoškolská učebnice. ISBN 978-80-86708-87-4.
16. PROCHÁZKOVÁ, D., ŠESTÁK, B. *Lidská bezpečnost*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007. 128 s. ISBN 978-80-7251-238-6.
17. PROCHÁZKOVÁ, D. *Metody, nástroje a techniky pro rizikové inženýrství*. „rukopis“. 317 s.
18. PRYMULA, R. *Biologický a chemický terorismus informace pro každého*, 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 2002. 150 s. ISBN. 80-247-0288-6.
19. ROGERS, P. *Global security after the war on teror*, 1. vyd. Londýn: Oxford research grou, 2009. 17 s. ISBN 978-0-9552846-0-1.
20. ROUDNÝ, R., LINHART, P.. *Krizový management I: ochrana obyvatelstva, mimořádné události: kombinovaná forma studia*. vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004. 97 s. ISBN 80-7194-674-5.

21. ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, R. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2008. 143 s. ISBN 978-80-7278-443-1.
22. SHARPE, M. E. *Encyklopedie světový terorismus*, přel. P. Tůma, Z. Hurník. 1. vyd. Praha: Svojtka & Co. 2001. 536 s. ISBN. 80-7237-340-4.
23. SOULEIMANOV, E. *Terorismus pokus o porozumění*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 345 s. ISBN. 978-80-7419-038-4.
24. ŠELEŠOVSKÝ, J. *Krizové řízení ve veřejné správě: distanční studijní opora*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta, 2005. 88 s. ISBN 80-210-3664-8.
25. THOMPSON, L. *Záchrana rukojmích: přehled zbraní a taktik*. 1. vyd. Frýdek-Místek: Alpress, 2003. 208 s. ISBN 80-7218-825-9.

Legislativní zdroje

1. Česko. Typová činnost složek IZS při společném zásahu u mimořádné události s velkým počtem raněných a obětí STČ 09/IZS. In *Katalogový soubor – Typová činnost složek IZS při společném zásahu*. 2008. 14. s.
2. Česko. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2011. s. 354 – 464. ISSN 1211-1244
3. Česko. Ministerstvo obrany České republiky vojenské zpravodajství. *Výroční zpráva o činnosti vojenského zpravodajství, Česká republika*. 2010. 27 s.

Elektronické zdroje

1. BÍLKOVÁ, V. Jaderný a radiologický terorismus a mezinárodněprávní úprava ochrany proti němu *Mezinárodní vztahy* [online]. 2005, poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 1. 3. 2012]. dostupný z www: <<http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/179>>.
2. *Concil of Europe - Recommendation 1426 (1999) European democracies facing up to terrorism* [online]. 2001, poslední revize 1. 1. 2011 [cit. 17. října 2011]. dostupný z www: <www.assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta99/EREC1426.hm>.
3. ČTK. *Nový průzkum: Pražským metrem se denně sveze přes milion lidí* [online]. Ihned.cz, poslední revize 12. 12. 2008 [cit. 11. listopadu 2011]. dostupný z www: <<http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-31611380-novy-pruzkum-prazskym-metrem-se-denne-sveze-pres-milion-lidi>>.
4. ČTK. *Ikeu pry s komplicem vydíral manažer z Polska, který zná 4 jazyky* [online]. České noviny. cz. Poslední revize 8. 10. 2011 [cit. 2. dubna 2012]. 2012, dostupný z www: <http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/ikeu-pry-s-komplicem-vydiral-manazer-z-polska-ktery-zna-4-jazyky-/697979&id_seznam=30272>.
5. ČTK. *V Aši zaútočili dva muži zápalnými lahvemi na ubytovnu* [online]. České noviny.cz. Poslední revize 26. 2. 2012 [cit. 2. dubna 2012]. 2012, dostupný z www: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/v-asi-zautocili-dva-muzi-zapalnymi-lahvemi-na-ubytovnu/760374&id_seznam=914>.
6. EUROPOL. *EU Terrorism situation and trend report: TE-SAT 2011* [online]. Poslední revize 19. 5. 2011 [cit. 28. února 2012]. dostupný z www: <<https://www.europol.europa.eu/content/press/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2011-449>>.

7. FLETCHER, G. Definice terorismu. *Project syndicate* [online]. 2003, poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 1. 3. 2012]. dostupný z www: <<http://www.project-syndicate.org/commentary/fletcher5/Czech>>.
8. FOLTIN, P., ŘEHÁK, D. Důvody realizace a formy terorismu. *Obrana a strategie* [online]. 2005, č. 1, [cit. 2012-01-03]. dostupný z www: <<http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2005/1-2005/duvody-realizace-a-formy-terorismu.html>>.
9. MIKA, O., NEKVAPILOVÁ, V. Japonsko. *Sarinový útok v tokijském metru - případová studie* [online]. 2012. Poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 14. 3. 2012]. dostupný z www: <http://www.japonsko.tnet.cz/clanek_sarin.htm>.
10. Military. *Obsazení Iránského velvyslanectví* [online]. 2012, poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 1. 3. 2012]. dostupný z www: <<http://www.military.cz/terorismus/iran.html>>.
11. Ministerstvo vnitra České republiky. *Pojmy* [online]. 2010, poslední revize 1. 1. 2010 [cit. 26. 2. 2012]. dostupný z www: <<http://www.mvcr.cz/clanek/pojmy-bezpecnost.aspx>>.
12. Ministerstvo vnitra České republiky. *Dokumenty - terorismus* [online]. 2009, poslední revize 1. 1. 2010 [cit. 26. 2. 2012]. dostupný z www: <<http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.
13. PORTÁT, V., KOSTÍK, J. Pořáry.cz. *Příprava na útok v metru i ve vlaku* [online]. 2005, poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 1. 3. 2012]. dostupný z www <<http://www.pozary.cz/clanek/3994-priprava-na-utok-v-metru-i-ve-vlaku/>>.
14. Revue politika. „Špinavá bomba“ – perspektivní zbraň teroristů *Analýza Centra strategických studií* [online]. 2003, poslední revize 20. 10. 2003 [cit. 1. 3. 2012]. dostupný z www <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/867/spinava-bomba-perspektivni-zbran-teroristu>>.

15. SAS Special air service. *Operation Nimrod* [online]. 2012, poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 4. 3. 2012]. dostupný z www: <<http://www.saspecialairservice.com/sas-iranian-embassy-siege.html>>.
16. Terrorism RESEARCH. *Types of Terrorist Incidents* [online]. 2012, č. 1, [cit. 2012-01-03]. dostupný z www: <<http://www.terrorism-research.com/>>.
17. *Worldwide Incidents Tracking System (WITS)* [online]. 2011 The United States of America: National Counterterrorism Center, c2011. poslední revize 1. 1. 2012 [cit. 1. 3. 2012]. dostupný z www: <https://wits.nctc.gov/FederalDiscoverWITS/index.do?t=Records&Rcv=Incident&Nf=p_IncidentDate|BTWNI+20100101+20101231&N=0>.

SEZNAM ZKRATEK

COBRA – Cabinet Office Briefing Room (krizový štáb úradu vlády)

ČR – Česká republika

ETA – Euskadi Ta Askatasuna (Baskicko a svoboda)

FMEA – Failure Model and Effect Analysis

HAZOP – Hazard and Operability study

HMP – Hlavní město Praha

HZS – Hasičský záchranný sbor

IZS – Integrovaný Záchranný Systém

MU – Mimořádná událost

OPIS HZS – Operační a informační středisko Hasičského záchranného sboru

SAS – Special Air Service (zvláštní letecká služba)

START – Snadné Třídění a Rychlá Terapie

URNa – Útvar Rychlého Nasazení

ZZS – Zdravotnická Záchranná služba